

บทที่ 2

ภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษา

ในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2492-2518

บทนำ

ในช่วงต้นของยุคสงครามเย็น จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2492(ค.ศ.1949) ในช่วงเวลานั้นไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเผด็จการทหาร ตั้งแต่ สมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามในปีพ.ศ.2491(ค.ศ.1948) มาสู่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ. 2502(ค.ศ.1959) กระทั่งสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ.2506(ค.ศ.1963) ในช่วงที่ประเทศไทย อยู่ภายใต้การนำของรัฐบาลทหารทั้ง 3 ยุค ไทยดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศตามอย่างสหรัฐอเมริกาโดยตลอดจนกระทั่งปี พ.ศ.2512(ค.ศ.1969) สหรัฐฯ เปลี่ยนแปลงนโยบายต่อเอเชียโดยการประกาศลัทธิ尼克สันและจะถอนตัวออกจากภูมิภาค รวมทั้ง ถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามและหันไปสานสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์ การปรับนโยบายของ สหรัฐดังกล่าวทำให้รัฐบาลไทยที่ดำเนินนโยบายตามสหรัฐมาโดยตลอดจำเป็นต้องปรับตัวเช่นกัน ประกอบกับในเวลาต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา'68 รัฐบาลทหารหมดอำนาจไป รัฐบาลพลเรือนที่เข้ามาบริหารประเทศเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการสานสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชน จีน กระทั่งปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีของไทยในเวลานั้น ได้ เดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนจึงปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นมิตร

ในบทที่ 2 นี้จะชี้ให้เห็นว่าก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐ ประชาชนจีนในปี พ.ศ.2518 นั้น งานด้านจีนศึกษาในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2492-2518 ได้นำเสนอภาพเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้แก่สังคมไทยอย่างไรบ้างและส่งผลต่อการรับรู้ ของไทยต่อจีนในแง่ที่เป็นศัตรูหรือมิตรอย่างไร

2.1 จุดเริ่มต้นของแนวความคิดการต่อต้านคนจีนในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม สมัยที่ 1 (พ.ศ.2481-2487)

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยอยู่ภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ. 2481-2487) นโยบายในการบริหารประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงครามในเวลานั้นสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมือง จอมพล ป.พิบูลสงครามพยายามสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาลของตนด้วยการสร้างฐานสนับสนุนทางการเมือง ส่งเสริม“ลัทธิชาตินิยม” และเริ่มใช้อำนาจผูกขาดอยู่ที่ผู้นำเพียงคนเดียว จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้สร้างระบบ “ลัทธิชาตินิยม” “ลัทธิทหาร” และ “ลัทธิผู้นำไทย” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบเผด็จการทหารฟาสซิสต์ตามแบบเยอรมันนี อิตาลี และญี่ปุ่น¹ นโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามคือการปลูกฝังให้ประชาชนเชื่อถือผู้นำ การปลูกจิตสำนึกของความเป็นไทย การปลูกกระแสชาตินิยม ในช่วงนั้นความรู้สึก “รักชาติ” ของคนไทยถูกทำให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลประกาศนโยบายต่อต้านอิทธิพลของชาวต่างชาติด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะกับชาวจีน ต่อต้านการถือครองธุรกิจของคนจีนในไทยเพราะเกรงว่าการมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่ปัญหาการแทรกแซงทางการเมือง ดังนั้นจึงมีการปฏิบัติทั้งในรูปแบบของการรณรงค์ต่อต้านคนจีนซึ่งรัฐบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์รักชาติและแบบที่เป็นมาตรการที่เป็นทางการโดยการออกกฎหมายสงวนอาชีพให้กับคนไทยและสั่งปิดโรงเรียนจีน(ระหว่างปี พ.ศ.2481-2483 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการสั่งปิดโรงเรียนจีนไปถึง 242 แห่งของจำนวนที่มีอยู่ขณะนั้น 294 แห่ง)² ซึ่งกฎระเบียบต่างๆเหล่านี้สร้างความเดือดร้อนให้กับคนจีนและกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป.เป็นไปตาม 2 แนวทางหลักคือ³

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย: 2475-2500* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544), หน้า 178.

² สิริรัตน์ ชันฉิน, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 100.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 231-232.

1. ธุรกิจใดที่คนไทยสามารถทำได้ก็ให้จำกัดบทบาทของคนจีนและผลักดันคนไทยเข้าสู่ธุรกิจเหล่านั้น
2. ธุรกิจใหญ่บางประเภทที่คนไทยไม่สามารถเข้าไปทำกิจการได้เนื่องจากปัญหาด้านเงินลงทุนและความชำนาญ รัฐจะเข้าไปดำเนินการเอง

จะเห็นได้ว่ามาตรการเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนไทยเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมที่จอมพล ป. พิบูลสงครามยึดถือไว้เป็นนโยบายหลัก สำหรับในแง่ของผลประโยชน์ทางการเมืองนั้นเป็นเพียงแค่การเผื่อระวังเกี่ยวกับลัทธิการเมืองที่มักมีการสอนในโรงเรียนจีนในประเทศไทยเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าในช่วงสมัยปลายสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้นำไทยในขณะนั้นซึ่งก็คือจอมพล ป. พิบูลสงครามยังไม่มีทัศนคติต่อจีนในแง่ที่เห็นว่าจีนเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติไทย แต่ที่รัฐเข้าไปจำกัดบทบาทของคนจีนในทางเศรษฐกิจเพราะเป็นไปตามนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวเอื้อประโยชน์แก่รัฐบาลไทยในขณะนั้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการกระตุ้นความไม่พอใจของคนไทยที่มีต่อคนจีน สร้างความรู้สึกชาตินิยมขึ้นในหมู่คนไทย ทำให้รัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมากเนื่องจากนโยบายนี้เปิดโอกาสให้คนไทยได้เข้าสู่วงจรธุรกิจการค้า สำหรับท่าทีของประเทศจีนต่อการดำเนินนโยบายต่อต้านคนจีนนั้น ในปี พ.ศ.2482(ค.ศ.1939) รัฐบาลจอมพลเจียงไคเช็คได้ส่งโทรเลขถึงนายกรัฐมนตรีของไทย โดยขอให้ดูแลสวัสดิภาพของคนจีนในไทยและเสนอให้สถาปนาทางการทูตระหว่างทั้งสองประเทศ จากการกระทำของผู้นำจีนในครั้งนี้ถือเป็นที่ครั้งแรกที่จีนแสดงความประสงค์ที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย แต่รัฐบาลไทยไม่ได้ตอบรับข้อเสนอดังกล่าว เนื่องจากขณะนั้นประเทศจีนยังคงมีความวุ่นวายภายในและยังไม่มีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศมากนัก⁴

จะเห็นได้ว่าในช่วงรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามสมัยที่ 1(พ.ศ.2481-2487) รัฐบาลไทยยังไม่มองว่าจีนเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติที่ต้องให้ความสำคัญและเข้มงวดในการปราบปราม เพียงแต่เผื่อระวังและจำกัดสิทธิไปตามนโยบายชาตินิยมเท่านั้น ดังนั้นการรับรู้ต่อจีนในแง่ของภัยคุกคามความมั่นคงในสังคมไทยจึงยังไม่เกิดขึ้น จนกระทั่งเมื่อจอมพล ป. ได้กลับเข้า

⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, เรื่องเดิม, หน้า 223.

มามีอำนาจอีกครั้งในปีพ.ศ.2491(ค.ศ.1948) การรับรู้ของไทยต่อจีนจึงได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นภัยคุกคามที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญและต้องดำเนินการสกัดกั้นไม่ให้เข้ามาแทรกซึมบ่อนทำลายชาติได้

2.2 การเมืองไทยสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามสมัยที่ 2 (พ.ศ.2491-2500)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง เวลานั้นจอมพล ป.พิบูลสงครามหมดอำนาจไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากต้องลาออกเพราะสภาลงมติไม่รับพระราชกำหนดนครบาลเพชรบูรณ์⁵ และการจัดสร้างพุทธมณฑล ต่อมาในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2487(ค.ศ.1945) สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติแต่งตั้งให้นายควง อภัยวงศ์เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ประกาศสันติภาพในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488(ค.ศ.1946) เพื่อแสดงให้นานาประเทศเห็นว่าประเทศไทยมิได้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะและการประกาศเข้าร่วมสงครามของจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้นเป็นโมฆะ ต่อมารัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์ได้กราบถวายบังคมลาออกในวันถัดมา (17 สิงหาคม พ.ศ.2488) ด้วยเหตุผลว่าภาวะสงครามได้สิ้นสุดแล้ว รัฐบาลที่บริหารประเทศในระหว่างสงครามก็ควรจะสิ้นสุดลงไปด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐบาลใหม่เข้ามาทำหน้าที่เจรจาตกลงกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อไป⁶ ต่อจากนั้นรัฐบาลพลเรือนก็สับเปลี่ยนกันขึ้นมาบริหารประเทศ กระทั่งเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2490(ค.ศ.1947) ขณะนั้น พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีได้เกิดการก่อรัฐประหารโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ คณะรัฐประหารได้เชิญนายควง อภัยวงศ์กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับรัฐบาล เนื่องจากนายควงเป็นที่รู้จักและต่างประเทศให้การยอมรับ นอกจากนี้เหตุเพราะคณะรัฐประหาร

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 377-394.

⁶ สิริวิรัตน์ ชันธพิน, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน*, หน้า 143.

* รัฐบาลพลเรือนแต่ละสมัยมีระยะเวลาดังนี้ นายทวี บุณยเกตุ 31 ส.ค. 2488 - 17 ก.ย. 2488, ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช 17 ก.ย. 2488 - 31 ม.ค. 2489, พ.ต.ควง อภัยวงศ์ 31 ม.ค. 2489 - 24 มี.ค. 2489, นายปรีดี พนมยงค์ 24 มี.ค. 2489 - 23 ส.ค. 2489, พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ 23 ส.ค. 2489 - 8 พ.ย. 2490, พ.ต.ควง อภัยวงศ์ 10 พ.ย. 2490 - 8 เม.ย. 2491.

ประกอบด้วยนายทหารซึ่งเคยเข้ากับฝ่ายอักษะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นคณะทหารจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มการเมืองอื่น เช่น ฝ่ายอนุรักษนิยมของ นายควง อภัยวงศ์, ม.ร.ว.เสนีย์และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับพรรคประชาธิปัตย์เพื่อสร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชน และจำเป็นต้องมอบตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้กับฝ่ายอนุรักษนิยมไปก่อน⁷ แต่ท้ายที่สุดความขัดแย้งทางความคิดของฝ่ายอำนาจเผด็จการและฝ่ายอนุรักษนิยมก็ถึงจุดแตกหัก ในวันที่ 6 เมษายน 2491(ค.ศ.1948) คณะรัฐประหารได้กระทำการยึดอำนาจอีกครั้ง โดยการส่งตัวแทนเข้าพบนายควง อภัยวงศ์นายกรัฐมนตรี และแจ้งว่าคณะรัฐประหารไม่พอใจการทำงานของรัฐบาลที่ไม่สามารถลดค่าครองชีพและแก้ปัญหาบ้านเมืองให้ดีขึ้นได้ จึงขอให้ลาออกภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อ นายควงถูกจี้ให้ลาออกจากตำแหน่ง คณะผู้สำเร็จราชการจึงแต่งตั้งให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2491⁸

สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้นโลกก้าวเข้าสู่ยุคสงครามเย็นและถูกแบ่งเป็นสองฝ่ายโดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเกณฑ์กัน ฝ่ายหนึ่งคือเสรีนิยมนำโดยสหรัฐอเมริกา อีกฝ่ายหนึ่งคือคอมมิวนิสต์นำโดยสหภาพโซเวียต อุดมการณ์ของทั้งสองฝ่ายส่งผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในขณะนั้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากต่างฝ่ายต่างพยายามสร้างดุลแห่งอำนาจเพื่อหาพันธมิตรเข้าร่วมอุดมการณ์ของตน โดยแสดงออกมาหลากหลายรูปแบบ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ การเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเป้าหมายเพื่อสร้างรัฐพันธมิตร สำหรับประเทศไทย จอมพล ป. พิบูลสงครามมีนโยบายสนับสนุนฝ่ายโลกเสรีอย่างแข็งขันด้วยการขานรับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยได้รับความช่วยเหลือทางทหารและทางเศรษฐกิจจากสหรัฐอย่างมาก ส่งผลให้กองทัพไทยซึ่งถือเป็นฐานอำนาจของจอมพล ป. แข็งแกร่งขึ้น⁹ ด้าน

⁷ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย: 2475-2500*, หน้า 468-469.; ในส่วนของการจัดตั้งรัฐบาลผสมในช่วงแรกนี้ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ กล่าวว่า “ในช่วงปีพ.ศ. 2491-2494 นั้นเป็นช่วงที่รัฐบาลยังคงเป็นรัฐบาลผสม คือยังคงมีฝ่ายพลเรือนร่วมรัฐบาลด้วย ถือเป็นช่วง ‘กึ่งเผด็จการ’ ” ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, *แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งที่สอง(พ.ศ.2491-2500)*, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: 6 ตุลาคม 2550), หน้า 133.

⁸ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, *เรื่องเดิม*, หน้า 126-127.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สหรัฐอเมริกายังได้รับรองรัฐบาลทหารของจอมพล ป. พิบูลสงครามอย่างรวดเร็ว เนื่องจากต้องการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยิ่งเมื่อฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะในสงครามกลางเมืองและสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในปีพ.ศ. 2492 (ค.ศ. 1949) และต่อมาได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ, พันธมิตรและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Treaty of Friendship, Alliance and Mutual Assistance) กับสหภาพโซเวียต¹⁰ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกายังเพิ่มบทบาทของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น เมื่อเกิดสงครามเกาหลีในปีพ.ศ. 2493-2496 (ค.ศ. 1950-1953) สหรัฐฯ ส่งทหารเข้าไปช่วยเกาหลีใต้สกัดกั้นการรุกรานของคอมมิวนิสต์เกาหลีเหนือ ในการนี้ประเทศไทยส่งทหารเข้าร่วมกับฝ่ายสหรัฐฯ ด้วย ทำให้ไทยเข้าไปใกล้ชิดกับสหรัฐฯ และเข้าไปพัวพันกับสงครามเย็นอย่างเต็มตัว ในขณะที่จีนให้การสนับสนุนฝ่ายเกาหลีเหนือ สหรัฐฯ ดำเนินนโยบาย ความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) เพื่อปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ ไทยได้เข้าร่วมในนโยบายดังกล่าวด้วยการลงนามร่วมกับอีก 7 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส ฟิลิปปินส์ ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา ก่อตั้ง “องค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (สปปอ.) ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์¹¹

การลงนามในข้อตกลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านโยบายต่างประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นบรรลุผลและถือเป็นจุดสูงสุดของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ที่ได้มีความร่วมมือด้านการทหารและเศรษฐกิจมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากประเทศไทยได้รับการรับรองจากสหรัฐฯ ในด้านความมั่นคงและยังได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้รัฐบาลมีฐานอำนาจซึ่งก็คือกองทัพที่มั่นคงและแข็งแกร่งขึ้นอีกด้วย¹² การลงนามในข้อตกลงดังกล่าวส่งผลกระทบที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐ

¹⁰ จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน รายงานการประชุมวิชาการเรื่อง 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536), หน้า 122.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

¹² แกมสุข นุ่มนนท์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2525, หน้า 3.

ประชาชนจีน เนื่องจากจีนถือว่าไทยมีพันธะผูกพันกับสหรัฐฯอย่างแน่นแฟ้นและตั้งตัวเป็นศัตรูกับจีนอย่างเปิดเผย ในขณะที่เดียวกันจากการได้รับชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปีพ.ศ.2492 (ค.ศ.1949) ก็ทำให้ผู้นำไทยมองว่าจีนอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศตลอดมาเช่นเดียวกัน ประกอบกับการที่ฝรั่งเศสแพ้สงครามที่เดียนเบียนฟูในปีพ.ศ.2497(ค.ศ.1954) จึงทำให้จอมพล ป. หวันเกรงว่าลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีนจะขยายอิทธิพลผ่านอินโดจีนเข้ามาสู่ประเทศไทย ดังนั้นจอมพล ป.จึงสนับสนุนการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯอย่างเต็มที่ ทั้งทางสื่อของรัฐ หน่วยงานราชการหรือการออกกฎหมายการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ 2495 เป็นต้น รัฐบาลพยายามสร้างภาพความน่ากลัวของคอมมิวนิสต์และเผยแพร่สู่ประชาชนมาโดยตลอด แต่ในขณะเดียวกันก็ได้มีกลุ่มปัญญาชนนิยมซ้ายที่เห็นต่างจากแนวคิดกระแสหลักของรัฐ โดยมองว่า มาร์กซิสต์หรือคอมมิวนิสต์เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะแก้ปัญหาของสังคมไทยในขณะนั้น และปัญญาชนกลุ่มนี้ได้พยายามนำเสนอภาพจีนในแง่ที่ไม่ใช่ภัยคุกคาม ดังจะได้กล่าวโดยละเอียด โดยแยกเป็น 2 หัวข้อดังต่อไปนี้คือ

2.2.1 การสร้างแนวคิดกระแสหลักเรื่อง “ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์” ผ่านงานเขียนของ ฝ่ายรัฐบาล

การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของฝ่ายรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้นได้กระทำผ่านทางสื่อและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งคอยจับตาดูความเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในหมู่ประชาชน จัดให้มีการทำทะเบียนประวัติกรรมกร ส่วนในวงราชการนั้นรัฐบาลได้ออกหนังสือเวียนให้ข้าราชการช่วยสอดส่องข้าราชการด้วยกันที่มีแนวคิดโน้มเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ และย้ำเตือนให้ช่วยระวังภัยจากคอมมิวนิสต์¹³ รัฐบาลยังจัดให้มีหน่วยวัฒนธรรมเคลื่อนที่ออกไปให้การอบรมแก่ประชาชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ กรมประชาสัมพันธ์ ออกคำสั่งให้คณะลิเกและคณะละครต่างๆ ใส่นี้อาหาในทางต่อต้านคอมมิวนิสต์ ส่งเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปอบรมประชาชนตามต่างจังหวัดเกี่ยวกับกลวิธีของคอมมิวนิสต์ สร้างข่าวลือว่าคอมมิวนิสต์จะ

¹³ ธานินทร์ กรวิเชียร, *การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์* (กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2516), หน้า 237.

บุกประเทศไทย เพื่อสร้างความชอบธรรมในการที่รัฐบาลต้องเข้าร่วมกับฝ่ายโลกเสรีและรับความช่วยเหลือด้านการทหารจากสหรัฐฯ ในการป้องกันประเทศ แนวคิดเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ยังถูกส่งผ่านไปทางหนังสือพิมพ์ *ธรรมาธิปไตย* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่จอมพล ป. ให้การสนับสนุน¹⁴ จะเห็นได้ว่าจอมพล ป. พยายามใช้หน่วยงานราชการรวมทั้งสื่อของรัฐเป็นตัวดำเนินการในระดับลึกเพื่อให้แนวคิดที่ว่า “คอมมิวนิสต์คือศัตรูของประเทศไทย” เข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่เกี่ยวกับความเป็นมาของคอมมิวนิสต์ จุดประสงค์และวิธีการดำเนินงานของคอมมิวนิสต์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าคอมมิวนิสต์นั้นมีความร้ายกาจและเป็นภัยคุกคามต่อประเทศชาติอย่างไร เช่น หนังสือเรื่อง *หลักและการปฏิบัติของลัทธิคอมมิวนิสต์* ซึ่งเขียนขึ้นโดยโรงเรียนสงครามจิตวิทยา วัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์คือเพื่อให้ประชาชนทราบถึงประวัติความเป็นมาของลัทธิคอมมิวนิสต์และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เช่น เนื้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า “พคท. คือตัวแทนของสหภาพโซเวียตและจีนเปรียบเสมือนฐานทัพของโซเวียตในเอเชีย”¹⁵ นอกจากนี้ยังมีนิตยสารที่ได้รับการสนับสนุนจาก

¹⁴ อภิรดี เจริญธัญสกุล, “แนวทางการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านหนังสือพิมพ์ ของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับรัฐบาลในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 136.

กองบัญชาการทหารสูงสุด (กรมเสนาธิการกลาโหมในขณะนั้น) ได้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนสงครามจิตวิทยา เพื่อเปิดการศึกษาอบรมให้กับนายทหาร ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านนี้โดยเฉพาะรุ่นแรก(รุ่นพิเศษ) เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2498 โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนแห่งที่สองรองจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรที่ได้รวมเอาข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร และพนักงานรัฐวิสาหกิจเข้ามารับการศึกษาด้วยกัน แต่เนื่องจากทางโรงเรียนสงครามจิตวิทยาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทางราชการได้อย่างเต็มที่เพราะการดำเนินงานกระทำได้ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากไม่มีอัตราข้าราชการประจำของเจ้าหน้าที่โรงเรียน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการทางด้านวิชาการและความต้องการของสถานการณ์ในปัจจุบัน ทางราชการจึงได้พิจารณาจัดตั้ง “สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง” ขึ้นแทนโรงเรียนสงครามจิตวิทยา โดยกำหนดให้มีอัตราประจำที่ถาวรเป็นของสถาบันการศึกษาเองขึ้นตรงต่อกรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม 2521 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, *ประวัติความเป็นมา* [Online], สำนักงานปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ สืบค้นจาก: <http://api.rtarf.mi.th>. [18 พฤษภาคม 2553]

¹⁵ โรงเรียนสงครามจิตวิทยา, “บทนำ,” *หลักและการปฏิบัติของลัทธิคอมมิวนิสต์* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุดม, 2497).

สำนักข่าวอเมริกันชื่อ นิตยสาร *เสรีภาพ* ตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับสหรัฐฯ และความสัมพันธ์อันดีของไทยกับสหรัฐฯ เช่น การที่สหรัฐฯ มอบยุทโธปกรณ์ทันสมัยให้แก่กองทัพไทยเพื่อใช้ป้องกันตัว¹⁶ หรือ การต้อนรับเอกอัครราชทูตคนใหม่ของสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย¹⁷ การไปดูงานที่สหรัฐฯ ของเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา¹⁸ และคณะครูไทย¹⁹ ซึ่งนอกจากเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ แล้ว *เสรีภาพ* ยังได้มีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับจีนได้ห้วน²⁰ ว่ามีความเป็นอยู่ดี มีอาหารพอเพียง²¹ ในขณะที่การกล่าวถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น *เสรีภาพ* จะนำเสนอโดยเรียกสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า “จีนแดง” หรือ “โจรจีนคอมมิวนิสต์” เช่น การอพยพของผู้อพยพในมลายูที่หนีการคุกคามจากโจรจีนคอมมิวนิสต์มาตั้งรกรากใหม่ ทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีขึ้น ปราศจากความหวาดกลัวภัยจากโจรจีนคอมมิวนิสต์ และเมื่อโจรจีนคอมมิวนิสต์เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของนิคมในมลายู พวกเขา ก็จะทยอยมามอบตัวกันมากขึ้นเพื่อกลับตัวเป็นคนดีที่เคารพกฎหมายของบ้านเมือง²² ซึ่งเนื้อหาโดยส่วนใหญ่ มักกล่าวถึงความอดอยากแร้นแค้นภายใต้การปกครองของจีนคอมมิวนิสต์ การหนีออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ก็เหมือนได้ชีวิตใหม่²³ โดยนัยแล้วเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าประชาชนจีนได้ห้วนนั้นมีความเป็นอยู่ดีกว่าจีนคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

รัฐบาลจอมพล ป.ยังได้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อเพื่อไม่ให้เป็นช่องทางในการเผยแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์ โดยรัฐบาลใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ที่ใช้มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) และประมวลกฎหมายอาญามาป้องกันปรามสื่อ ออกกฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ปีพ.ศ. 2495 (ค.ศ. 1952)²⁴ จึงมีการตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ จับกุมบรรณาธิการ ตัดทอนข่าว สั่งปิด

¹⁶ “เพื่อเพิ่มพละนาภาพทัพบกไทย,” *เสรีภาพ* 4 (2497): 12-13.

¹⁷ “จอห์น อี. ฟิวรีพอย เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย,” *เสรีภาพ* 1 (2497): 5.

¹⁸ “ศึกษานิเทศไทยดูงานการศึกษาในสหรัฐฯ,” *เสรีภาพ* 3 (2497): 16-19.

¹⁹ “คณะครูประสานมิตรดูงานในสหรัฐฯ,” *เสรีภาพ* 5 (2497): 2-5.

²⁰ “ไทเปย์ นครแห่งผู้ลี้ภัย,” *เสรีภาพ* 4 (2497): 14-16.

²¹ “พ้อหนูน้อยแห่งจีนเสรีอิมหนีพีมัน,” *เสรีภาพ* 4 (2497): 45.

²² “คำตอบต่อโจรจีนแดง,” *เสรีภาพ* 8 (2498): 6-7.

²³ “พบอิสระภาพเพื่อทำงานตามใจชอบแล้ว,” *เสรีภาพ* 17 (2498): 24-25.

²⁴ พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภวัครพันธุ์, *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ “รัฐไทย”* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549), หน้า 35-36.

หนังสือพิมพ์ และห้ามโฆษณาข่าวการเมืองระหว่างประเทศและถึงกับมีการลอบยิงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์และเจ้าของหนังสือพิมพ์เสียชีวิต²⁵ ในปีเดียวกันรัฐบาลเริ่มคุกคามชุมชนจีนและโรงเรียนจีน รวมถึงบุกยึดธุรกิจของคนจีนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเริ่มหวาดระแวงเกี่ยวกับการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์²⁶ หนังสือพิมพ์จีนก็ถูกสั่งปิดเช่นกัน ในเดือนกุมภาพันธ์ 2493(ค.ศ.1950) หนังสือพิมพ์ฉวนหมินเป่าลงข่าวในเชิงโน้มน้ำหนักให้คนจีนในประเทศไทยเกลียดชังรัฐบาลไทย โดยกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยลอบสังหารคหบดีหัวหน้าคนจีน รัฐบาลไทยออกมาตอบโต้เนื่องจากกระทบกระเทือนถึงภาพลักษณ์ของรัฐบาล และสั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจบุกค้นสำนักงาน สั่งเพิกถอนใบอนุญาตและเนรเทศบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉวนหมินเป่า ด้วยข้อหาว่ามีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินกิจการ เนื่องจากมีการลงโฆษณาสนับสนุนการกระทำของคอมมิวนิสต์ โดยชักชวนให้ชาวจีนไม่ซื้อสินค้าอเมริกันในไทย เพื่อเป็นการประท้วงต่อการกระทำของสหรัฐฯ ในสงครามเกาหลี ซึ่งรัฐบาลไทยเห็นว่าส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐกับไทยจึงได้สั่งลงโทษ²⁷ นอกจากนี้จอมพล ป. ได้ให้กรมตำรวจสั่งปิดหนังสือพิมพ์จีนที่มีแนวโน้มจะเป็นคอมมิวนิสต์ทุกฉบับ เพิกถอนใบอนุญาตและให้ทำลายหนังสือหรือเอกสารคอมมิวนิสต์ที่แพร่หลายตามโรงเรียนต่างๆ ให้หมด ให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องเร่งปราบปรามผู้เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์²⁸

การดำเนินการสกัดกั้นแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่จอมพล ป. เห็นว่าแนวคิดและความเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์อาจทำให้ชนชั้นต่างๆ ในสังคมแตกแยกและอาจกระทบต่อเสถียรภาพของอำนาจที่ตนครอบครองอยู่ ดังนั้นด้วยความ

²⁵ ชลธิรา สัตยวัฒน์นา(บรรณาธิการ), *กึ่งศตวรรษชบวนการสันติภาพ "ความจริง" เกี่ยวกับ "กบฏสันติภาพ"* : สำนึกทางประวัติศาสตร์ของคนสามรุ่น (กรุงเทพฯ: เมฆขาว, 2545), หน้า 53-55.

²⁶ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, *การเมืองการปกครองไทย: หลายมิติ* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547), หน้า 77.

²⁷ สุวิมล รุ่งเจริญ, "บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. 2490-2501," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 148.

²⁸ ธงชัย พึ่งกันไทย, "ลัทธิคอมมิวนิสต์และนโยบายต่อต้านของรัฐบาลไทย พ.ศ.2468-2500," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 280.

หวาดกลัวว่าคอมมิวนิสต์จะล้มล้างฐานอำนาจของตน นอกจากนี้จะเข้มงวดกับสื่อมวลชนแล้ว รัฐบาลยังได้ออกประกาศเตือนชาวจีนในประเทศไทยให้ตระหนักว่าประเทศไทยให้ที่พักพิงอาศัย ฉะนั้นชาวจีนในไทยจึงไม่ควรสร้าง ความลำบากใจให้แก่ประเทศไทย รัฐบาลเข้มงวดต่อคนจีนที่มี พฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจจนทำให้รัฐบาลปักกิ่งและกลุ่มคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยไม่พอใจและได้ พยายามตอบโต้รัฐบาลไทยโดยวิธีทางจิตวิทยาโดยการให้ข่าวว่า "รัฐบาลจอมพล ป. ทำทารุณ กรรมต่อชาวจีนด้วยวิธีต่างๆและคนจีนหลายคนถูกฆาตกรรม อีกหลายร้อยคนถูกจำคุกในข้อหา สนับสนุนเหมาเจ๋อตง"²⁹ และ "จากการที่รัฐบาลไทยจำกัดสิทธิของคนจีนในประเทศไทย ทางรัฐบาล ปักกิ่งเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีความหมายคือไทยมองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม"³⁰ แต่รัฐบาลไทย ไม่ได้ตอบโต้เพียงแต่ปฏิเสธข่าวดังกล่าวและกล่าวว่า เป็นวิธีโฆษณาชวนเชื่อของจีนคอมมิวนิสต์ เท่านั้น ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2495(ค.ศ.1952) มีข่าวลือเรื่องจีนคอมมิวนิสต์จะบุกประเทศไทย ค่อนข้างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ประเทศไทยเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการรุกรานของจีน เนื่องจากกองทัพจีนได้เคลื่อนพลลงมาประชิดพรมแดนจีนตอนใต้³¹ รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2495 และพระราชบัญญัติการกระทำอันไม่ เป็นไทย พ.ศ.2495 โดยแจ้งให้ประชาชนไทยทราบว่า การกระทำใดๆของพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง ประเทศไทยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หากใครให้ความร่วมมือก็จะได้รับโทษเช่นเดียวกัน³²

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามสร้างภาพความน่ากลัวของจีน คอมมิวนิสต์ผ่านสื่อต่างๆของรัฐดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในกรณีที่เป็นงานเขียนของรัฐได้แสดงให้เห็น ภาพเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามและเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของ ประเทศ ประชาชนในประเทศอดอยากหิวโหย เป็นต้น ซึ่งภาพของจีนในแง่ดังกล่าวคือจุดประสงค์ ของรัฐบาลในการที่จะสร้างการรับรู้กระแสหลักให้แก่สังคมไทยในเวลานั้น อย่างไรก็ตามก็ได้มี ปัญญาชนกลุ่มหนึ่งที่มีความคิดแตกต่างไปและตอบโต้แนวคิดกระแสหลักที่รัฐบาลสร้างขึ้น ด้วย

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 277.

³⁰ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, "ไทยมองจีนด้วยสายตาศีตรู," *แผนก บร.12/105*, สถาบันวิทยุปักกิ่ง คลื่น 25 เมตร เวลา 7.00 น. วันที่ 6 กันยายน 2495.

³¹ พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภาวัครพันธุ์, *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ 'รัฐไทย'*, หน้า 35-36.

³² ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, *การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์*, หน้า 237.

การนำเสนอภาพสาธารณรับประชาชนจีนในทางที่เป็นมิตร ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

2.2.2 นักเขียนปัญญาชนนิยมซ้ายกับจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่แนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ผ่านงานด้านจีนศึกษาที่นำเสนอภาพจีนในทางที่ไม่ใช่ภัยคุกคาม

ช่วงต้นทศวรรษที่ 2490 สื่อและหนังสือพิมพ์มีบทบาทอย่างมากในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวด้านสันติภาพของนานาประเทศ และการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้น โดยเฉพาะนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และการที่รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือมูลค่ามหาศาลจากสหรัฐฯ รวมถึงการส่งทหารไทยไปร่วมรบในสงครามเกาหลี เวลานั้นลัทธิมาร์กซ์เริ่มขยายตัวเข้ามาสู่สังคมไทย นอกจากจะเป็นเพราะอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงการปกครองของจีนไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ในปีพ.ศ.2492(ค.ศ.1949) ซึ่งถือได้ว่ามีผลโดยตรงต่อการเผยแพร่ลัทธิมาร์กซ์ในสังคมไทยแล้ว ส่วนหนึ่งยังเกิดจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในระยะสิ้นสุดของสงครามมหาเอเชียบูรพา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก รวมทั้งการรัฐประหาร2490(ค.ศ.1947) และการกลับมาใช้อำนาจอีกครั้งของเผด็จการอย่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ทำให้สถานการณ์ของประเทศสื่อเค้าวางจะวุ่นวายมากขึ้น แนวคิดมาร์กซ์จึงเป็นแนวทางที่ปัญญาชนก้าวหน้าจำนวนหนึ่งเห็นว่าน่าจะเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาในประเทศได้ เนื่องจากแนวคิดของมาร์กซ์เป็นแนวคิดที่อิงกับชนชั้นล่างที่ลำบากยากจน³³ จึงทำให้นักคิดปัญญาชนเริ่มนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์สังคมไทย สุภา ศิริมานนท์ หนึ่งในกลุ่มปัญญาชนก้าวหน้าจึงริเริ่มจัดทำนิตยสาร *อักษรสาส์น* (ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ.2492-2495) ซึ่งเป็นนิตยสารที่บุกเบิกการเผยแพร่แนวคิดสังคมนิยมสู่ประชาชนในวงกว้างเป็นฉบับแรก จากการรวมกลุ่มกันของปัญญาชนก้าวหน้าที่สนใจศึกษาแนวทางสังคมนิยมมาร์กซิสต์ และต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไปในทางที่พวกเขาปรารถนา สุภา ศิริมานนท์ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการได้ชักชวนเพื่อนนักเขียนที่มีความเห็นไปในทางเดียวกัน เช่น อัศนี พลจันทร, กุหลาบ สายประดิษฐ์, อิศรา อมันตกุล ฯลฯ มาร่วมคิดร่วมเขียนด้วย

³³ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ(บรรณาธิการ), จาก*อักษรสาส์นถึงสังคมศาสตร์ปริทัศน์* (กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็ดสันเพรส โปรดักส์ จำกัด, 2549), หน้า 119.

โดยนิตยสารดังกล่าวมีนโยบายในการตีพิมพ์ข้อเขียนและบทความว่าจะลงเรื่องเกี่ยวกับต่างประเทศและไม่วิจารณ์การเมืองหรือรัฐบาลไทย เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับรัฐบาลเผด็จการ โดยมีเนื้อหามุ่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสังคมนิยมมาร์กซิสต์ แปลแนวคิดของเหมาเจ๋อตงเกี่ยวกับเรื่องหลักการปฏิบัติและการวางตน รวมทั้งจุดมุ่งหมายของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและประชาชนจีน อธิบายการปกครองระบอบแบบประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ในการปกครองประเทศ³⁴ รวมทั้งนำเสนอระบบการสร้างระบอบการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน³⁵ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอบทบาทของชนชั้นนายทุนในการปฏิวัติของประเทศจีน³⁶ มีบทความสรรเสริญชัยชนะที่น่ายกย่องของจีนคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับฝ่ายก๊กมินตั๋งสรรเสริญแนวทางการปฏิวัติของสาธารณรัฐประชาชนจีนและพรรคคอมมิวนิสต์จีนของเหมาเจ๋อตง สรุปทฤษฎีการปฏิวัติจีนในความคิดของเหมาเจ๋อตง³⁷ เป็นต้น โดยนักเขียนของ*อักษรสาส์น* มักสอดแทรกความคิดเห็นในเชิงสนับสนุนและยกย่องการปฏิวัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น เสนาะ ธรรมเสถียร มีความเห็นว่า “การปฏิวัติจีนนั้นย่อมเป็นสะพานสังคมนิยมที่จะมีความสำคัญอย่างใหญ่หลวงต่อการปฏิวัติโลกต่อไป”³⁸ หรือความเห็นของกุหลาบ สายประดิษฐ์ (บรรณาธิการแผนกการเมือง) ผู้เขียนคอลัมน์ “แผนกวิชาการเมือง” เห็นว่า “ประเทศจีนและเหตุการณ์ในจีนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งมีส่วนเกี่ยวพันกับเสถียรภาพและความเป็นอยู่ของประเทศไทยทั้งปัจจุบันและอนาคต” กุหลาบจึงได้แปลคำบรรยายของเหมาเจ๋อตงเพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาท่าทีและนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีน³⁹ เป็นต้น *อักษรสาส์น* ถือเป็นนิตยสารฉบับแรกที่น่าเสนอเนื้อหาแนวสังคมนิยมมาร์กซิสต์ ซึ่งถึงแม้ว่านโยบายของวารสารจะไม่ต้องการสร้างความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลแต่ต้องยอมรับว่าแนวคิดที่

³⁴ กุหลาบ สายประดิษฐ์, “ระบอบแบบการแบบประชาธิปไตยของประชาชน,” *อักษรสาส์น* 1,6 (กันยายน 2492): 34-51.

³⁵ กุหลาบ สายประดิษฐ์, “การตั้งระบอบการปกครอง,” *อักษรสาส์น* 1,3 (มิถุนายน 2492): 57-73.

³⁶ ส.สัตยา, “บทบาทของชนชั้นนายทุนแห่งชาติในการปฏิวัติของประเทศจีน,” *อักษรสาส์น* 2,2 (พฤษภาคม 2493): 11-20.

³⁷ เสนาะ ธรรมเสถียร [เสนาะ พาณิชย์เจริญ], “สงครามกลางเมืองในจีนปัจจุบัน คือสะพานปฏิวัติของระบอบสังคมนิยม,” *อักษรสาส์น* 2,3 (มิถุนายน 2493): 43-61.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

³⁹ กุหลาบ สายประดิษฐ์, “การตั้งระบอบการปกครอง,” หน้า 51.

อักษรศาสตร์นำเสนอมานั้นตรงกันข้ามกับแนวคิดกระแสหลักที่รัฐบาลพยายามบอกให้ประชาชน
เชื่อมาตลอดเกี่ยวกับความน่ากลัวของภัยจากจีนคอมมิวนิสต์

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดสังคมนิยมมาร์กซิสต์ ในที่นี้จะยกตัวอย่าง
งานของนักเขียนที่มีชื่อเสียงทางการเมืองค่อนข้างมากในเวลานั้น ซึ่งผลงานของเขาถือเป็น
จุดเริ่มต้นของข้อเขียนทางการเมืองที่สอดแทรกแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์รวมทั้งการยกย่อง
ประเทศจีนและเห็นว่าจีนคอมมิวนิสต์มีใช้ภัยคุกคามของประเทศไทย นักเขียนคนดังกล่าวคือ
กุหลาบ สายประดิษฐ์ ซึ่งเป็นนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานมาตั้งแต่สมัยทศวรรษที่ 2480
ในเวลานั้นกุหลาบจัดตั้งสำนักพิมพ์สุภาพบุรุษ งานเขียนของกุหลาบมักวิพากษ์วิจารณ์การดำเนิน
นโยบายของรัฐบาลเสมอ เมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 2490 เขาเริ่มให้ความสนใจในการศึกษาลัทธิมาร์ก
ซิสต์และมีโอกาสได้ศึกษาลัทธิมาร์กซ์อย่างจริงจังก็เมื่อได้รับทุนไปเรียนต่อที่ประเทศออสเตรเลีย
ในปีพ.ศ. 2490-2492 (ค.ศ. 1947-1949) ที่นั่นกุหลาบได้เห็นความมีเสรีภาพของประชาชนซึ่ง
แตกต่างกับประเทศไทยอย่างมาก พรรครัฐบาลของออสเตรเลียในขณะนั้นก็เป็นพรรคแรงงาน
กุหลาบมีโอกาสศึกษาทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่กำลังนิยมในหมู่ประเทศตะวันตกและประเทศโลกที่สาม
ในขณะนั้นอย่างเต็มที่⁴⁰ นอกจากนี้กุหลาบยังได้รับอิทธิพลเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคมจากงาน
เขียนของรัสเซียเรื่อง *Poor People* ของฟีโอดอร์ ดอสโตเยฟกี (Fyodor Dostoyevsky) ซึ่งเป็น
เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของชนชั้นต่ำ⁴¹ ถึงแม้ว่ากุหลาบจะสนใจและศึกษาปรัชญา
ของลัทธิมาร์กซ์ เองเกิดและเลนิน รวมทั้งนักปรัชญาไซเชี่ยลลิสต์คนอื่น ๆ แต่วิธีการเขียนของ
กุหลาบจะเป็นไปในทางเปรียบเทียบแนวคิดสังคมนิยมกับประชาธิปไตยและพุทธศาสนา ให้
ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมมากกว่าจะมีบทบาท
เคลื่อนไหวในทางการเมือง กุหลาบไม่ได้ประกาศตัวว่าเป็นไซเชี่ยลลิสต์หรือคอมมิวนิสต์และไม่ได้
เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเหมือนนักเขียนบางคนในช่วงทศวรรษเดียวกัน เช่น

⁴⁰ วิทยากร เชียงกุล, *การเมืองภาคประชาชน มองจากชีวิตและงานของ "ศรีบูรพา"* (กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร , 2544), หน้า 51.

⁴¹ ประภัศร เสวิกุล, *บทบาทของนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ กับวิถีประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: บริษัท
ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด, 2549), หน้า 65.

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร เปลื้อง วรรณศรี อุดม ศรีสุวรรณ หรือจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นต้น⁴² งานเขียนของ กุหลาบมักวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยว่าจุดไหนบกพร่องอย่างไรและเพราะเหตุใด ตัวอย่างเช่น หนังสือเรื่อง *การเมืองของประชาชน* ซึ่งรวมข้อเขียนทางการเมืองต่างๆ ของ กุหลาบ สายประดิษฐ์ กุหลาบกล่าวถึงกรณีที่รัฐบาลจับกุมคณะบุคคลที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนข้อหาเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และข่มขู่ไม่ให้พูดถึงสิ่งที่ได้พบได้เห็นมาว่า “ก่อนที่คณะบุคคลดังกล่าวจะออกเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นได้รับการอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว แต่เมื่อเดินทางถึงประเทศไทยกลับโดนตำรวจสันติบาลจับกุม การกระทำของรัฐบาลเช่นนี้แสดงถึงความไม่ชัดเจนในนโยบายต่างประเทศของไทย”⁴³ นอกจากนี้กุหลาบยังไม่เห็นด้วยกับการที่จอมพล ป.พิบูลสงครามสั่งจับคนจีน รวมถึงจำกัดสิทธิของนักหนังสือพิมพ์และห้ามเขียนวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล กุหลาบ สายประดิษฐ์มีความเห็นว่า “คนจีนหรือประเทศจีนไม่ได้เลวร้ายแต่เป็นมิตรที่ดี นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ปรารถนาให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน”⁴⁴ ด้านนโยบายต่างประเทศนั้นกุหลาบคัดค้านการนำพาประเทศไปผูกพันกับสหรัฐฯ อันนำมาซึ่งความสับสนขัดแย้งในหน่วยราชการ เนื่องจากรัฐบาลไม่มีนโยบายและหลักการที่แน่นอนของตัวเอง โดยเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสหรัฐฯ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นกุหลาบจึงต่อต้านการออกกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2495(ค.ศ.1952) อย่างมาก โดยให้ความเห็นว่า “กฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ฉบับนี้มีไว้แต่เพียงว่าจะขัดต่อหลักประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชนเท่านั้น... มิใช่จะก่อความเสียหายหลายประการในทางการเมืองเท่านั้น หากยังก่อความเสียหายอย่างหนักในด้านอื่นๆ อีก อาทิในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม”⁴⁵ ดังนั้นเขาจึงเสนอให้ยกเลิกกฎหมายฉบับนี้และเปิดความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ⁴⁶ จากตัวอย่างงานเขียนของกุหลาบดังนี้

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

⁴³ กุหลาบ สายประดิษฐ์, *การเมืองของประชาชน* (กรุงเทพฯ: สุภาพบุรุษ, 2500), หน้า 12.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁴⁵ อ่างใน สุวิมล รุ่งเจริญ, “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. 2490-2501,” หน้า 72.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ได้กล่าวมานั้น ถึงแม้ว่ากุหลาบจะมีได้มีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองแต่ข้อเขียนของเขาก็แสดงถึงจุดยืนที่ชัดเจนว่าไม่เห็นด้วยกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลทั้งนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศ

นอกจากกุหลาบ สายประดิษฐ์แล้วขอยกตัวอย่างนักเขียนที่มีบทบาททั้งด้านงานเขียนและการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างจิตร ภูมิศักดิ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นนักเขียนแนวทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์คนสำคัญอีกท่านหนึ่งของประเทศไทยที่เป็นผู้สร้างแบบอย่างของงานเขียนสังคมนิยมที่แตกต่างและแปลกใหม่ขึ้นในแวดวงนักเขียนไทย จิตร ภูมิศักดิ์ได้รับอิทธิพลด้านสังคมนิยมมาร์กซิสต์มาจากกุหลาบ สายประดิษฐ์และสุภา ศิริมานนท์ เนื่องจากเคยได้ร่วมงานกันตอนทำนิตยสาร *อักษรสาส์น* นอกจากนี้งานเขียนของจิตร ภูมิศักดิ์ในช่วงปี พ.ศ.2500(ค.ศ.1957) บางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมจีนเนื่องจากเป็นช่วงที่จิตรเริ่มสนใจศึกษาวรรณคดีจีนและแปลบทกวีจีนหลายบทเป็นภาษาไทย จิตรเห็นว่าประชาชนในประเทศกำลังถูกเอารัดเอาเปรียบทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมจากจักรวรรดินิยมนอกประเทศ และจิตรเห็นตัวอย่างจากการที่นักกวีชาวจีนใช้บทกวีสร้างความอึดเข็มในการปลุกใจประชาชนให้ลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิของตน ดังนั้นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนไทยลุกขึ้นมาต่อสู้โดยการใส่บทกวีก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้⁴⁷ บทกวีที่จิตรแปลเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ลงประกอบบทความของตนเองนั้นมีหลายบท เช่น บทกวี “คำสาบาน” ของ หลิว อีเซิง จิตรแปลลงประกอบบทความของตัวเองเรื่อง “เมื่อขบวนการ ‘4 พฤษภาคม’ ทลายวรรณคดีศักดิ์นาของจีน” ในนิตยสาร *ปฏิวัติ* ระหว่างปี พ.ศ. 2499-2500(ค.ศ.1956-1957) มีเนื้อความว่า “จงเปล่งเสียงของเจ้าเพื่อความทุกข์ยากของชีวิต เพราะการขับเพลงแห่งการปฏิวัติ คือ ภารกิจอันสูงส่งของกวี จงพลีเลือดของเจ้าเพื่อเสรีภาพของมวลมนุษยชาติ เพราะการโอบกอดการปฏิวัติไว้ในอ้อมอกคือศักดิ์ศรีของกวี”⁴⁸ นอกจากนี้จิตรได้แปลบทกวีเรื่อง “ฝน” เขียนโดย ซาโอว มีเนื้อความว่า

ฝนตกรอบทุกสารทิศ ยกเว้นในที่ของเรา
ใครหรือที่ทำความเลวทรามให้ท่านซัดเคือง
ท่านเจ้าฟ้าอันทรงศักดิ์ เอย!

⁴⁷ จิตร ภูมิศักดิ์, *คนยังคยยืนเด่นโดยท่าท่าย* (กรุงเทพฯ: ฟ้าเดี๋ยวกัน, 2552), หน้า 21-22.

⁴⁸ จิตร ภูมิศักดิ์, *ถึงร้อยดาวพรายกระจายแสง* (กรุงเทพฯ: ฟ้าเดี๋ยวกัน, 2551), หน้า 211- 212.

ณ ที่นี้, ท่านยอมเห็นว่า, ผีนาแตกร้างเป็นระแหง
 วันคืนแห่งการหว่านไถยังมีได้ปรากฏโฉมหน้ามาให้เห็นเลย
 นี้เราจะต้องเก็บเกี่ยวบนพื้นนาอันว่างเปล่านี้อีกแล้วสิหนอ
 แม้ในเที่ยงคืนอันมืดมิด
 ถ้าข้าจะได้ยินเสียงผีเท้าของท่าน
 ข้าก็ยังยอมรบเร้าปลุกลุกน้อย
 ให้ลุกขึ้นจตุรูป
 และน้อมหัวคำนับท่าน.....⁴⁹

ซาโอว กวีของประชาชนจีนในยุคใหม่เขียนบทกวีชิ้นนี้ เมื่อ พ.ศ.2487(ค.ศ.1944) จิตร ในนามปากกา "สมชาย ปรีชาเจริญ" ได้แปลเป็นภาษาไทย ใช้เขียนประกอบบทความ "อีสานนับแสนแสนลี้จะพ่ายผู้ใดหนอ?" ลงหนังสือพิมพ์สารเสรี ระหว่างพ.ศ.2500-2501(ค.ศ.1957-1958) โดยได้เขียนอธิบายว่า "บทกลอนสั้นๆและง่ายๆของซาโอวบทนี้ ได้ฉายสะท้อนให้เห็นอย่างแจ่มชัดถึงความปรารถนาและรอคอยฝันของชาวนาจีนผู้ทุกข์ยาก แนนอนชาวนาไทยทั้งมวลและโดยเฉพาะชาวนาอีสานที่ดำรงชีวิตอยู่บนผืนดินอันแห้งแล้งและกันดาร ก็ย่อมมีความปรารถนาและรอคอยฝันอย่างใจจดใจจ่อและสงสัยในความทารุณไร้ปราณีของฝนฟ้าเช่นเดียวกัน"⁵⁰ นอกจากนี้จิตรยังได้แปลบทกวีอีกหลายบทที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพชีวิตที่ยากลำบากของชาวนาจีน ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ของชาวนาจีนก่อนการปฏิวัติเพื่อปลดแอก หรือบทกวีที่ปลุกเร้าให้ชาวนาหรือผู้ใช้แรงงานลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองเพื่อหลุดพ้นจากการถูกกดขี่ เป็นต้น

จากตัวอย่างงานเขียนข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาพของจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษาที่เขียนโดยกลุ่มนักเขียนปัญญาชนฝ่ายซ้ายในช่วงปี พ.ศ.2491-2500(ค.ศ.1948-2500) นั้นตรงข้ามกับภาพภัยคุกคามที่รัฐบาลจอมพล ป.พยายามสร้างให้เป็นแนวคิดกระแสหลักในสังคมไทยเวลานั้น โดยกลุ่มนักเขียนปัญญาชนได้นำเสนอภาพจีนว่าเป็นประเทศที่มีอุดมการณ์ มีหลักการ และหลักปฏิบัติของตัวเอง เป็นประเทศที่ส่งเสริมการปฏิวัติทั่วโลก โดยไม่มีเจตนาในการเข้ายึดครองประเทศใดๆ ต่อต้านทุนนิยมและจีนคอมมิวนิสต์ไม่ใช่ภัยคุกคามต่อไทย

⁴⁹ จิตร ภูมิศักดิ์, *คนยังคงยืนเด่นโดยท่าท่าย*, หน้า 11-12

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ารัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามจะดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ มาโดยตลอด แต่ในช่วงปลายสมัยของจอมพล ป. ในปีพ.ศ.2498(ค.ศ.1955) จอมพล ป.เริ่มมีความคิดที่จะติดต่อกับจีน เนื่องจากไม่มั่นใจว่าสหรัฐจะให้ความคุ้มครองไทยอย่างจริงจังแค่ไหน หากคอมมิวนิสต์แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาสู่ประเทศไทย มีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนเกิดขึ้น 2 เหตุการณ์ คือ

1.การประชุมที่บันดุง ในการประชุมที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซียในเดือนเมษายน พ.ศ.2498(ค.ศ.1955) กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย มีโอกาสได้พบกับนายโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีของจีนเป็นครั้งแรก ซึ่งทางนายโจวเอินไหลกล่าวว่าจีนพร้อมที่จะเจรจาเพื่อหาทางแก้ปัญหาชาวจีนโพ้นทะเลและการตั้งเขตปกครองตนเองของคนไทยในสิบสองปันนาในรัฐยูนนานของประเทศจีนในปี พ.ศ.2496(ค.ศ.1953) นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคนไทยในจีน ในการเคลื่อนไหวขับไล่จักรวรรดินิยมอเมริกาและกลุ่มของเจียงไคเช็ค รวมทั้งช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยต่างๆ ให้ได้ปกครองตนเองแต่ต้องอยู่ภายใต้ของการควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งนำโดยเหมาเจ๋อตง ฝ่ายจีนได้ยืนยันว่าเขตปกครองตนเองของชาวไทยในยูนนานนั้นเป็นเรื่องภายในของจีนไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการเคลื่อนไหวทางการเมืองใดๆ จากการเจรจาที่บันดุงดังกล่าวส่งผลให้ความตึงเครียดระหว่างไทยและจีนที่มีมาตลอดก่อนคลายลงไป มีการอนุญาตให้ค้าขายกับจีนได้ อนุญาตให้หนังสือพิมพ์จีนและคนจีนทำกิจกรรมทางการเมืองใดๆที่ไม่ผิดกฎหมายไทยได้ ประชาชนไทยรวมทั้งนักการเมืองและกลุ่มศิลปินเริ่มเดินทางไปเยือนจีน โดยไทยจัดคณะส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีไทยชุดแรก มีนายเทพ โชติสุขิตเป็นหัวหน้าคณะ ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้ออกจากประเทศและเดินทางไปเยี่ยมสาธารณรัฐประชาชนจีนในเดือน มกราคม พ.ศ.2499(ค.ศ.1956) ตามด้วยการเดินทางของคณะสงฆ์ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ต่อมาเดือนเมษายน พ.ศ.2500(ค.ศ.1957) ชาวไทยสามชุดได้ออกเดินทางไปจีน ได้แก่คณะบาสเก็ตบอล คณะนาฏศิลป์ และคณะผู้แทนสหภาพแรงงาน

2.การทูตใต้ดิน การประชุมที่บันดุงยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จอมพล ป. คิดจะติดต่อสัมพันธ์กับจีนเพื่อศึกษาและทำความรู้จักประเทศจีนให้ดียิ่งขึ้น เป็นการปูทางในการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการในอนาคต ประกอบกับการที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเริ่มไม่ไว้วางใจสหรัฐฯว่าจะประกันความมั่นคงให้ไทยมากนักน้อยเพียงใด จึงเริ่มคิดที่จะติดต่อสัมพันธ์กับจีนเพื่อถ่วงดุลย์อิทธิพลของสหรัฐฯ แต่ไม่อาจจะกระทำได้อย่างเปิดเผยเนื่องจากสหรัฐฯอาจใช้อิทธิพลจนกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลตนเองได้ จึงได้ส่งคณะทูตใต้ดินอันประกอบด้วย อารี ภิรมย์ และกรุณา กุศลลาสัย เดินทางไปเมืองจีนเพื่อติดต่อกับทางการจีนแบบลับๆ ในปี พ.ศ.2498(ค.ศ.1955)⁵¹ และส่งสังข์ พัธโนทัย เลขานุการส่วนตัวไปพบผู้แทนจีนคอมมิวนิสต์ที่ย่างกุ้ง เพื่อแจ้งจุดยืนของไทยว่า ถึงแม้จะมีการสถาปนาองค์การ สปอ. แต่ไทยจะไม่มีวันสู้รบทำสงครามกับจีนอย่างแน่นอน⁵² และเพื่อเป็นหลักประกันต่อจุดยืนดังกล่าว สังข์ พัธโนทัยจึงส่งบุตรธิดา 2 คน คือ สิริรินทร์และวรรณไว พัธโนทัย ไปศึกษาต่อในปักกิ่งเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2499(ค.ศ.1956) โดยให้อยู่ในความดูแลของนายกรัฐมนตรีนายโจวเอิน-ไหล⁵³

ในขณะที่รัฐบาลพยายามสานสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน บรรยากาศทางการเมืองภายในค่อนข้างเปิดเพราะจอมพล ป. พิบูลสงครามเริ่มเปลี่ยนแนวทางในการปกครองประเทศอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากในปีพ.ศ.2498(ค.ศ.1955) จอมพล ป. ได้เดินทางไปเยือนประเทศแถบตะวันตกหลายๆประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงอยากให้ประเทศไทยมีระบอบการปกครองเช่นนั้นบ้าง อีกทั้งจอมพล ป. เห็นว่าวิถีทางแบบประชาธิปไตยจะสามารถช่วยถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายของพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์

⁵¹ อารี ภิรมย์, เบื้องหลังการสถาปนาสัมพันธภาพยุคใหม่ ไทย - จีน (กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2524), หน้า 47.

⁵² รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, "ประเทศไทยมีนโยบายต่างประเทศหรือ?," *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 1 (มกราคม, 2516): 20.

⁵³ วรศักดิ์ มัทธโนบล, *ความสัมพันธ์ไทย-จีนทางการเมือง*, บทความทางวิชาการ [ม.ป.ท., ม.ป.ป.], หน้า 2.

และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่กำลังแข่งขันกันสั่งสมอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง โดยคาดหวังให้บรรยากาศที่เปิดทางการเมืองนี้จะทำให้ประชาชนพอใจและนำมาซึ่งการสนับสนุนให้ตนอยู่ในอำนาจต่อไป ดังนั้นจอมพล ป. จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้น ในวันที่ 26 กันยายน 2498(ค.ศ.1955) เพื่อให้ให้นักการเมืองต่างๆ ได้สมัครเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวของมวลชนเริ่มฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ มีการก่อตั้งพรรคการเมืองสังคมนิยมคือ พรรคเศรษฐกิจกร นำโดยนายเทพ โชติณัฐิต และนายแคล้ว นรปิติ มีนโยบายลดช่องว่างระหว่างชนชั้นให้มีความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันการรื้อฟื้นประชาธิปไตยก็ทำให้กระแสของขบวนการกรรมกรและขบวนการนักศึกษาฟื้นฟูขึ้นด้วย ในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2500 มีการชุมนุมที่ท้องสนามหลวงโจมตีจอมพล ป. พิบูลสงครามและ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ต่อมาในวันที่ 16 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์จึงเคลื่อนกำลังเข้ายึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในที่สุด⁵⁴

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าในช่วงสมัยที่ 2 ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม(พ.ศ.2491-2500) ทิศนะต่อภัยคุกคามของรัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อสมัยที่1ช่วงปีพ.ศ.2481-2487(ค.ศ. 1938-1944) กล่าวคือ เมื่อช่วงสมัยที่1นั้นชาวจีนในประเทศยังเป็นเพียงกลุ่มคนที่รัฐบาลเฝ้าระวังเนื่องจากเกรงว่าจะเป็นภัยในทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงสงครามเย็น ทิศนะต่อภัยคุกคามของจอมพล ป.ได้เปลี่ยนแปลงไป จีนคอมมิวนิสต์และชาวจีนในประเทศกลายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่รัฐบาลต้องปราบปราม หรือจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อสกัดกั้นไม่ให้แนวคิดคอมมิวนิสต์เข้ามาครอบครองสังคมไทย ดังนั้นภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อของรัฐจึงเป็นไปในแง่ที่จีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ มีความมุ่งหวังจะเข้ามายึดครองประเทศไทย แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มนักเขียนปัญญาชนนิยมซ้ายก็ได้ตอบโต้แนวคิดกระแสหลักที่รัฐบาลพยายามสร้างขึ้น ด้วยการนำเสนอแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์และเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวผ่านงานเขียน โดยให้เหตุผลว่าสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย ที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ขจัดลัทธินายทุนที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน โดยงานเขียนของกลุ่ม

⁵⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติการเมืองไทย: 2475-2500*, หน้า 505.

ปัญญาชนเหล่านี้มักจะยกสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นตัวอย่างของประเทศที่มีระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิวัติสังคม ทำให้ประชาชนได้อยู่อย่างเท่าเทียมกัน ภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่งานเขียนของกลุ่มนักเขียนปัญญาชนนิยมช้ายนำเสนอออกมาจึงเป็นไปในแง่ดี มิใช่ภัยคุกคามอย่างที่รัฐบาลกล่าวอ้างมาโดยตลอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 2490 งานด้านจีนศึกษาให้ภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนออกมาในสองด้านคือ ด้านหนึ่งจีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติซึ่งเป็นภาพที่นำเสนอโดยงานเขียนของฝ่ายรัฐบาล และอีกด้านหนึ่งคือการยกย่องจีนคอมมิวนิสต์เป็นตัวอย่างของการปฏิวัติซึ่งเป็นภาพที่นำเสนอโดยกลุ่มปัญญาชนนักคิดนักเขียนที่นิยมแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่แนวคิดสังคมนิยมในประเทศไทยที่กระทำอย่างเปิดเผย ถึงแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะถูกปราบปรามอย่างหนักในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่จะถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งโดยกลุ่มนักศึกษาปัญญาชนในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.3 การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์สมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

(พ.ศ.2502-2506)

ในช่วงปลายสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ได้มีความพยายามติดต่อดัมพ์พันธ์กับจีนก็ต้องหยุดชงักลงหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการยึดอำนาจในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 (ค.ศ.1957) คณะปฏิวัติลงมติให้เชิญนายพจน์ สารสินเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2500 เนื่องจากคณะปฏิวัติเห็นว่าขณะนั้นนายพจน์ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สปอ. ซึ่งเป็นองค์การที่มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการแต่งตั้งนายพจน์เป็นนายกรัฐมนตรีจึงทำให้รัฐบาลใหม่ได้รับการรับรองจากต่างประเทศได้โดยง่าย ต่อมาหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปนายพจน์ได้ขอลาออก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จึงสนับสนุนให้พลโทถนอม กิตติขจรขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2501

การบริหารประเทศภายใต้การนำของรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจรเต็มไปด้วยอุปสรรคเพราะความขัดแย้งในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้ประกอบด้วยส.ส.หลายกลุ่มที่มีความเห็นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังมีการเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองและ

กลุ่มกรรมกรที่นิยมลัทธิสังคมนิยม ตลอดจนพคท. ส่งผลให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพในการดำเนินงาน ในที่สุดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ได้นำกำลังทหารทำการปฏิวัติและได้แถลงเหตุผลในการปฏิวัติว่า

ขณะนี้ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้แทรกซึมและสร้างอิทธิพลในการปฏิวัติเหนือจิตใจประชาชนชาวไทยโดยทั่วไป โดยวิธีและแผนการที่ฉลาดเพื่อทำลายสถาบันทุกอย่างของชาติให้สูญไป พวกตัวแทนคอมมิวนิสต์ได้ขัดขวางการบริหารประเทศ ได้พยายามก่อให้เกิดความกินแหนงแคลงใจขึ้น และทำให้ไม่ไว้วางใจในชาติไทย เหตุการณ์ต่างๆนี้ทำให้รัฐบาลไม่มีโอกาสที่จะจรรโลงประเทศชาติได้เต็มที่เพราะต้องเผชิญอุปสรรคดังกล่าว... สำหรับเหตุการณ์ภายนอก เหตุร้ายอาจจะเกิดในประเทศใกล้เคียงกับประเทศไทยและเข้ามาทำลายประเทศไทยได้ง่าย บ้านเมืองอยู่ในภาวะดังกล่าวแล้ว โดยเหตุนี้จึงได้มีการปฏิวัติ⁵⁵

หลังการปฏิวัติพรรคการเมืองต่างๆถูกยุบ กฎหมายแรงงานถูกยกเลิก และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยถูกดำเนินการปราบปรามอย่างหนัก เนื่องจากโดยส่วนตัวแล้วจอมพลสฤษดิ์ไม่นิยมระบอบประชาธิปไตยเพราะเห็นว่าเป็นระบอบที่มีแต่ความวุ่นวาย ส.ส.และนักการเมืองไม่มีระเบียบวินัยเหมือนทหาร นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ยังไม่พอใจที่ฝ่ายค้านวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและเปิดโปงเรื่องคอร์ปชั่นต่างๆ กลุ่มกรรมกรนัดหยุดงานบ่อยครั้ง เป็นต้น จอมพลสฤษดิ์ต้องการสร้างรัฐที่มีระเบียบ ประชาชนทุกคนต้องเชื่อฟังรัฐบาล ด้วยเหตุนี้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จึงมีนโยบายในการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เด็ดขาด โดยรัฐบาลใช้มาตราที่ 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502 ซึ่งระบุว่าในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือการกระทำอันเป็นบ่อนทำลายก่อนวณหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใดๆได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำ

⁵⁵ อ้างใน สิริวิรัตน์ ชันธพิน, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน*, หน้า 275-276.

นั้นๆเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากมีนโยบายที่เน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ เป็นสำคัญ มีการกวาดล้างผู้ต่อต้านรัฐบาล ผู้ที่วิพากษ์รัฐบาล ทั้งนักศึกษา ปัญญาชนและฝ่าย คำนโดนจับกุมหลายร้อยคน ขณะนั้นจอมพลถนอมเป็นอธิบดีการศึกษาคนใหม่ จอมพลถนอมได้ กําซ้บอาจารย์ให้ดูแลเอาใจใส่ความประพฤติและความโน้มเอียงของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อกําจัด ลัทธิบางลัทธิที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ เนื่องจากการแทรกแซงจากคอมมิวนิสต์จีนนั้นเริ่มแพร่เข้า มามากโดยผ่านทางประเทศเพื่อนบ้านของไทย⁵⁶ มีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์และสำนักพิมพ์กว่า 50 แห่ง เนื่องจากประกาศคณะปฏิวัติ ปีพ.ศ.2501 มีข้อบังคับว่าถ้าหนังสือพิมพ์ใดมีข้อความซึ่งเป็น การส่งเสริมให้เกิดความนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์หรือเข้าข่ายการเป็นคอมมิวนิสต์ ให้เจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องดำเนินการตักเตือนหรือ ยึดใบอนุญาต หรือยึดหนังสือพิมพ์นั้นๆมาทำลายเสีย⁵⁷ สั่งปิด โรงเรียนจีนและห้ามการชุมนุมของกรรมกรอย่างเด็ดขาด การดำเนินการเหล่านี้มีจุดประสงค์เพื่อ ขจัดบุคคลที่เป็นภัยต่อระบอบเผด็จการ

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ห้ามการติดต่อค้าขายกับ ประเทศจีนโดยเด็ดขาด มีการกล่าวหาชาวจีนว่าเป็นผู้ลอบวางเพลิงในหลายคดีที่เกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ.2501(ค.ศ.1958) โดยอ้างว่าเหตุเพลิงไหม้ดังกล่าวเป็นแผนของคอมมิวนิสต์ที่ต้องการสร้าง ความวุ่นวายและทำลายขวัญของประชาชนชาวไทยและสั่งให้ลงโทษประหารชีวิต รัฐบาลจอม พลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เน้นการต่อต้านคอมมิวนิสต์และปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง จัดตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาเพื่อปฏิบัติการจับกุมบุคคลที่คณะปฏิวัติเห็นว่ามีอาการกระทำอันเป็น คอมมิวนิสต์ โดยมีพลตำรวจโทประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นประธานในการวางแผน การจับกุมเป็นไป อย่างกว้างขวางทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด มีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์ โรงพิมพ์ โรงภาพยนตร์ ยึดหนังสือ เอกสารของบริษัทห้างร้านต่างๆที่ส่อพฤติกรรมเป็นคอมมิวนิสต์ ยึดฟิล์มภาพยนตร์จีน ที่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน⁵⁸ มีการจับกุมนักหนังสือพิมพ์ นักเขียน นักการเมือง นายความ จำนวนมากที่เคยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการ

⁵⁶ "โลกปริทรรศน์," *ปริทรรศน์* 3,19 (1 มีนาคม, 2503): 4-5.

⁵⁷ มานิต วรินทร์เวช, "ความคลี่คลายบางอย่างเกี่ยวกับเสรีภาพของข่าวสารในประเทศไทย," *ธรรมศาสตร์* 1 (กรกฎาคม 2505): 582-595.

⁵⁸ สิริวิรัตน์ ชันธพิน, *เรื่องเดิม*, หน้า 281-282.

เมื่อก่อนปี พ.ศ.2501(ค.ศ.1958) ด้วยข้อหาที่มีการกระทำเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น อุทธรณ์ พลกุล ทองใบ ทองเปาด์ ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร จิตร ภูมิศักดิ์ เป็นต้น ส่วนบางคนที่ไม่ถูกจับก็ลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ เช่น กุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือยุติบทบาททางการเมืองเขียนลงชั่วคราว เช่น เสนีย์ เสาวพงษ์ และคำสิงห์ ศรีนอก เป็นต้น⁵⁹ นอกจากการจับกุมบุคคลจำนวนมากแล้วยังมีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายฉบับที่มักนำเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหรือตีพิมพ์วรรณกรรมแนวสังคมนิยม เช่น *ข่าวภาพ เดลิเมต์ บางกอกนิวส์ เศรษฐสาร* และหนังสือพิมพ์จีน เช่น *ตงจ้วน กงหอป้อ*⁶⁰ เป็นต้น สิ่งพิมพ์ที่ถูกห้ามนั้นส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาทางการเมืองเกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยมหรือแนะนำประเทศคอมมิวนิสต์และผู้นำของประเทศเหล่านั้น เช่น เหมา เจ๋อตง(ผู้นำจีน) คิมอิลซุง(ผู้นำเกาหลีเหนือ) โดยหนังสือที่ถูกห้ามในประเภทนี้เกือบทั้งหมดเป็นหนังสือภาษาจีนและภาษาอังกฤษ สุชาติ สวัสดิ์ศรี กล่าวว่า “(ในยุคจอมพลสฤษดิ์)ถ้าจะเขียนถึงประเทศจีนก็ต้องเป็นจีนได้หัวนึ่งเดียวเท่านั้น ไม่มีจีนแผ่นดินใหญ่ จะเรียกชื่อ ‘สาธารณรัฐประชาชนจีน’ ก็เรียกไม่ได้ ต้องเรียกว่า ‘จีนแดง’”⁶¹ แสดงให้เห็นความเกลียดกลัวจีนคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทยและความพยายามปิดกั้นเรื่องราวของจีนคอมมิวนิสต์จากสื่ออื่น ๆ ที่มีใช้สื่อของรัฐเพื่อการควบคุมความคิดของประชาชนเกี่ยวกับภัยคุกคามของจีนคอมมิวนิสต์ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ จากความเข้มงวดของรัฐบาลดังกล่าวส่งผลให้ในเวลานั้นจึงมีเพียงงานเขียนที่นำเสนอภาพจีนคอมมิวนิสต์ในแง่ร้ายและเป็นภัยคุกคามดังจะได้ยกตัวอย่างในส่วนต่อไป

2.3.1 งานเขียนที่นำเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

เนื่องจากนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่เข้มงวดของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ส่งผลให้งานด้านจีนศึกษาในช่วงเวลานั้นมีเพียงงานที่นำเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นๆในโลกรวมทั้งไทยด้วย เช่น

⁵⁹ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 381- 382.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 382.

⁶¹ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, *จากอักษรศาสตร์ถึงสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, หน้า 38.

การที่จีนมีความเชื่อว่าโลกจะมีสันติภาพเมื่อทุกประเทศกลายเป็นคอมมิวนิสต์แล้วเท่านั้น และการดำเนินการเปลี่ยนทุกชาติให้เป็นคอมมิวนิสต์ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะใช้กำลังและก่อสงครามขึ้น จีนเห็นว่าลัทธิทุนนิยมกำลังเสื่อมลงและคอมมิวนิสต์กำลังเติบโตขึ้น แต่เมื่อพิจารณาจากผู้อพยพลี้ภัยจากประเทศจีนแล้ว มีแต่ผู้ดอยากหิวโหย ดังนั้นการโฆษณาชวนเชื่อของจีนด้วยความหวังว่าจะล้างสมองโลกจึงกลายเป็นการล้างสมองตัวเองเสียมากกว่า⁶²

ประเทศใดที่คิดจะติดต่อดสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์ต้องระวังอันตราย เนื่องจากจีนต้องการเข้าไปแทรกแซงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น กรณีปัญหาการค้าระหว่างจีนกับญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นกำลังฟื้นตัวจากสงคราม ความต้องการวัตถุดิบในการผลิตย่อมมากขึ้นเรื่อยๆ จีนเป็นตลาดวัตถุดิบที่ใหญ่ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงติดต่อทำการค้าด้วย แต่ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นย่อมต้องเกรงใจอเมริกาเนื่องจากญี่ปุ่นยังต้องพึ่งพาสหรัฐฯอยู่มาก จีนกลับใช้โอกาสที่ญี่ปุ่นอยู่ในภาวะวางตัวลำบากนี้ กดดันญี่ปุ่นและเรียกร้องสิทธิทางการเมืองในการตั้งสำนักงานการค้าในประเทศญี่ปุ่น ต่อมา มีชายญี่ปุ่นคนหนึ่งทำลายธงชาติจีนคอมมิวนิสต์แต่ฝ่ายญี่ปุ่นลงโทษสถานเบาเท่านั้น ทำให้จีนไม่พอใจประกาศตัดสัมพันธ์ทางการค้าทันที การที่จีนคอมมิวนิสต์ทำเช่นนี้เนื่องจากต้องการบีบให้รัฐบาลเสรีนิยมของญี่ปุ่นลาออก และสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ญี่ปุ่นขึ้นเป็นรัฐบาลแทน ในกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นอันตรายและข้อยุ่งยากหลายประการในการที่ประเทศเสรีจะค้าขายกับประเทศคอมมิวนิสต์ เพราะการค้าของประเทศคอมมิวนิสต์เป็นการค้าที่ผูกขาดโดยรัฐ โดยเป็นวิถีทางแสวงหาทุนเพื่อมาใช้สนับสนุนทางการทหารมิใช่เพื่อความสุขสบายของประชาชน ประเทศคอมมิวนิสต์จะให้การค้าเป็นอาวุธในสงครามเย็น มุ่งหวังจะก่อให้เกิดความยุ่งยากทางเศรษฐกิจและการแทรกแซงทาง

⁶² ลักษณะเลิศ ชยางกูร, "ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและโซเวียตกำลังเกิดการแตกแยกหรือ?",

การเมืองในประเทศที่ตนทำการค้าด้วย โดยเหตุนี้ประเทศเสรีจึงควรใช้ความระมัดระวังในการค้ากับประเทศคอมมิวนิสต์ให้มาก⁶³

ตัวอย่างงานเขียนข้างต้นจากวารสาร*ธรรมศาสตร์* จะเห็นได้ว่าภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์อนุญาตให้ตีพิมพ์คือภาพจีนที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นๆ จอมพลสฤษดิ์มักจะแสดงตนในลักษณะที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาดและตอกย้ำเรื่องความเลวร้ายของคอมมิวนิสต์อยู่เสมอ⁶⁴ และมีการเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวผ่านทางสื่อต่างๆ ของรัฐ⁶⁵ เช่น การพิมพ์โปสเตอร์ 4 สี ออกมาอย่างต่อเนื่องหลายชุด โดยใช้ชื่อว่า “Communism and Freedom” เปรียบเทียบชีวิตในจีนและเวียดนามเหนือกับชีวิตในประเทศไทยว่า “ชาวจีนและเวียดนามต้องประสบกับความทุกข์ยากและต้องทนรับความทารุณโหดร้ายของระบอบคอมมิวนิสต์”⁶⁶ เป็นต้น ในเรื่องแนวคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์ของจอมพลสฤษดิ์นี้ ทักษ์ เฉลิมเตียรณ เห็นว่า

จอมพลสฤษดิ์มองคอมมิวนิสต์เป็นเหมือนศัตรูของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพราะจอมพลสฤษดิ์ยึดมั่นกับการปกครองแบบโบราณของไทย(ระบบพ่อขุน)... ทักษะที่มีต่อคอมมิวนิสต์ของผู้นำไทยแต่โบราณมักมองว่าคอมมิวนิสต์จะเข้ามาทำลายศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการกระทำใดที่ผู้นำไทยเห็นว่าเป็นการหมิ่นศาสนา พระมหากษัตริย์หรือบั่นทอนความมั่นคงของชาติ จะถือว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยที่ผู้นำหรือรัฐบาลมิได้ศึกษาความหมายของ “คอมมิวนิสต์”

⁶³ สุชาติ จุฑาสmidt, “ปัญหาการค้าระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์,” *ธรรมศาสตร์* 1,4 (ตุลาคม, 2505): 860-872.

⁶⁴ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, “มือที่สาม” ใน*ประวัติศาสตร์การเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2549), หน้า 63.

⁶⁵ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*, หน้า 157.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 161.

ให้เข้าใจอย่างแท้จริง ดังนั้นกลุ่มปัญญาชนหรือกลุ่มบุคคลใดที่มีความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาลจึงถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกจับกุมทันที⁶⁷

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าในช่วงสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ค่อนข้างเด็ดขาด การต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์กลายเป็นกฎหมายและข้อปฏิบัติของชาติ งานด้านจีนศึกษาในเวลานั้นนำเสนอภาพจีนที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นๆในโลก ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ปรากฏงานเขียนด้านจีนศึกษาที่มีแนวคิดตอบโต้รัฐบาลเลย การทำงานด้านจีนศึกษาในช่วงเวลานั้นมีแต่งานที่นำเสนอภาพจีนในแง่ร้ายและเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ควบคุมการรับรู้ของสังคมไทยต่อจีนได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์จะถูกสานต่อโดยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร แต่ในสมัยของจอมพลถนอมนี้เองที่สถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศเกิดความเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการปรับนโยบายของรัฐบาลไทย การรับรู้ของไทยต่อจีนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงไปดังจะได้กล่าวโดยละเอียดในส่วนต่อไป

2.4 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร(พ.ศ.2506-2516)

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ถึงแก่อสัญกรรม จอมพลถนอม กิตติขจรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2506 ในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพลถนอมเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศซึ่งส่งผลให้รัฐบาลไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งนโยบายในประเทศและนโยบายต่างประเทศ งานด้านจีนศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของไทยต่อจีนได้ชัดเจนขึ้น ดังจะได้กล่าวเป็นลำดับ

⁶⁷ ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*, แปลจาก *Thailand : The Politics of Despotism*, โดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์, ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข, และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า-216-256.

ตั้งแต่การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และนำเสนอให้เห็นภาพของงานเขียนจากฝ่ายรัฐบาลที่ต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์ รวมถึงงานเขียนของกลุ่มนักวิชาการที่ให้ภาพของจีนคอมมิวนิสต์ในแง่ที่ไม่เป็นภัยคุกคาม จนกระทั่งสิ้นสุดสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจรอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร

นโยบายของรัฐบาลจอมพลถนอม นั้นคล้ายคลึงกับสมัยจอมพลสฤษดิ์ โดยยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่มีต่อสหรัฐฯ ไว้ และต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์และเวียดนามเหนืออย่างแข็งขัน รัฐบาลได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงที่จังหวัดเชียงใหม่เพื่อตอบโต้กับสถานีวิทยุของจีนคอมมิวนิสต์ในคุนหมิงและเพื่อให้การรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁶⁸ การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลถนอมเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์จีนนั้นดำเนินนโยบายต่อเนื่องมาจากสมัยจอมพลสฤษดิ์ คือ รัฐบาลไทยห้ามไม่ให้มีการออกใบอนุญาตในการพิมพ์หนังสือพิมพ์จีนอีก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ในทัศนะของจอมพลถนอม จีนคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ส่วนหนึ่งเพราะมีนักการเมืองบางกลุ่มในรัฐสภาที่ใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือในการขัดขวางการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งจอมพลถนอมได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การรัฐประหารยึดอำนาจตนเองในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 โดยมีใจความดังต่อไปนี้

นักการเมืองบางคนที่หัวโน้มเอียงไปทางซ้ายและเห็นชอบกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้พยายามกระตุ้นให้รัฐบาลมีความสัมพันธ์กับจีนแดง...รัฐบาลก็ยังไม่รอด...แต่ก็ไม่มี การแสดงว่ามีการลดเรื่องการสนับสนุนผู้ก่อการร้าย...เราเป็นศัตรูต่อคอมมิวนิสต์ ที่เข้ามาเผยแพร่ลัทธินี้ในประเทศไทย เป็นการทำลายชาติ ศาสนา

⁶⁸ พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์, *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ 'รัฐไทย'*, หน้า 22.

พระมหากษัตริย์...จึงคิดว่าถ้าใช้มาตรการเด็ดขาดสั่งการได้รวดเร็วจึงจะสามารถปราบปรามให้สำเร็จได้⁶⁹

นอกจากนี้วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2515 จอมพลถนอมยังได้กล่าวถึงคำพูดของนายพลเฉินอี้ (Chen Yi) ผู้เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า

แต่เดิมสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยนายพล เซน ยี่ ได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่า จะต้องครอบครองไทยให้ได้ โดยวางจุดมุ่งหมายในการยึดครองประเทศไทยไว้เป็นอันดับแรก ขณะเดียวกันก็ได้ให้การสนับสนุนจัดการอบรมการศึกษาแก่พวกก่อการร้ายในประเทศไทย ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นประเทศไทยก็ไม่สามารถจะติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้⁷⁰

จะเห็นได้ว่าจอมพลถนอมมีแนวความคิดเหมือนจอมพลสฤษดิ์คือมองคอมมิวนิสต์เป็นบ่อนทำลายสถาบันหลักของชาติ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวย่อมส่งผลต่อความรู้สึกของประชาชนได้ง่าย เนื่องจากสถาบันหลักของชาติคือศูนย์รวมจิตใจของคนไทย การที่รัฐบาลพยายามใส่ความคิดที่ว่าคอมมิวนิสต์จะเข้ามาทำลายสถาบันหลักจึงทำให้ประชาชนคล้อยตามได้ไม่ยากนัก

เมื่อเข้าสู่ช่วงสงครามเวียดนาม(พ.ศ.2507-2518) ไทยอนุญาตให้สหรัฐฯเข้ามาสร้างฐานทัพในประเทศหลายแห่ง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างไทยกับสหรัฐฯนั้นดำเนินมาด้วยดี ประเทศไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งบางส่วนเป็นผลจากนโยบายของสหรัฐฯในอินโดจีน ความมั่นคงภายนอกประเทศของไทยมาจากการมีทหารสหรัฐฯประจำอยู่ ความสัมพันธ์ของไทยกับสหรัฐฯอเมริกาคงความใกล้ชิดกันมากขึ้นเมื่อไทยตัดสินใจส่งทหารเข้าร่วมสงครามเวียดนามช่วงปี พ.ศ.2510-2512(ค.ศ.1967-1969) สหรัฐฯตอบแทนการให้การสนับสนุนด้านกำลังพลและ

⁶⁹ อ่างโน อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, "มือที่สาม" ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย, หน้า 65.

⁷⁰ อ่างโน กิตติกร คนศิลป, "นัยสำคัญของนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่สาธารณรัฐประชาชนจีน 2518-2530," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 35.

การยินยอมให้สหรัฐฯเข้ามาตั้งฐานทัพด้วยการให้เงินช่วยเหลือทั้งทางการทหารและเศรษฐกิจต่อไทย การสนับสนุนการทำสงครามอินโดจีนของไทยนั้น สาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็นการคุกคามความมั่นคงของจีน นอกจากนี้การอนุญาตให้สหรัฐฯเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศก็เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเติบโตขึ้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้เรื่องดังกล่าวในการโฆษณาชวนเชื่อว่ายไทยสูญเสียอำนาจอธิปไตยให้สหรัฐฯและตกเป็นอาณานิคมของสหรัฐฯไปแล้ว⁷¹

สงครามเวียดนามดำเนินมาอย่างไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุด สหรัฐฯเริ่มเล็งเห็นว่าไม่มีทางที่จะเอาชนะสงครามในครั้งนี้ได้เลยจึงหาช่องทางถอนตัวออกจากสงครามดังกล่าว ในที่สุดประธานาธิบดีนิกสันแห่งสหรัฐฯตัดสินใจประกาศลัทธิจีนในปี พ.ศ.2512(ค.ศ.1969) โดยสหรัฐฯจะลดการให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆในแถบเอเชียลง เพื่อถอนตัวออกจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประกาศให้ประเทศต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จัดการกับปัญหาของตนเอง สหรัฐฯยังได้ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศด้วยการหันไปเจรจากับจีน ในเวลานั้นจีนกับสหภาพโซเวียตกำลังขัดแย้งกัน มีการสู้รบระหว่างกันบริเวณชายแดนแถบแม่น้ำอูสซิริในปี พ.ศ.2512 อีกทั้งยังมีความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ในเรื่องของการตีความลัทธิมาร์กซ์ ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้จีนเกิดความหวาดระแวงภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียตจึงได้มีความพยายามที่จะปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯเช่นกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวสหภาพโซเวียตเห็นว่าเป็นความพยายามของจีนในการร่วมมือกับสหรัฐฯเพื่อต่อต้านตน ต่อมาประธานาธิบดีนิกสันประกาศในวันที่ 14 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2514(ค.ศ.1971) ว่า “โลกจะไม่มีสันติภาพถาวร ถ้าประชาชนจีน 550 ล้านคนไม่มีส่วนร่วม”⁷² กลางปี 2514 สหรัฐฯจึงได้ส่งนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ เลขาธิการสภาความมั่นคงของสหรัฐฯ เดินทางไปเยือนจีนเพื่อเป็นการปูทางในการสานสัมพันธ์ ต่อมาสหรัฐฯก็ไม่คัดค้านจีนในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จีนจึงได้เข้าเป็นสมาชิกในเดือนตุลาคม พ.ศ.2514 ด้วยคะแนนเสียง 76 ต่อ 35 งดออกเสียง 37(ไทยอยู่ในฝ่ายที่งดออกเสียง จะเห็นได้ว่าในขณะที่สหรัฐฯอเมริกา

⁷¹ สุรชัย ศิริไกร, “วิเคราะห์การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน: ยุทธวิธีแนวร่วมมวลชนในการเมืองระหว่างประเทศ,” *รัฐศาสตร์สาร* 3,2 (มกราคม 2519): 32-49.

⁷² สุรชัย ยิ้มประเสริฐ, *สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย* (กรุงเทพฯ: พี.เพรส, 2551), หน้า 108.

เปลี่ยนแปลงนโยบายต่อจีนคอมมิวนิสต์ไปแล้ว ประเทศไทยซึ่งดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯมาโดยตลอดยังคงอยู่ในภาวะตั้งตัวไม่ติด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายดังกล่าวสหรัฐฯไม่ได้หารือกับไทยมาก่อน) หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2515(ค.ศ.1972) ประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปเยือนจีนด้วยตัวเอง สหรัฐฯและจีนได้ออกแถลงการณ์ร่วมเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Communique) เพื่อประกาศปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน⁷³ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐฯในครั้งนี้น่าส่งผลต่อความรู้สึกไม่มั่นคงของรัฐบาลไทย เนื่องจากไทยนำความมั่นคงของชาติไปผูกติดอยู่กับผลของสงครามเวียดนามที่สหรัฐฯเข้าไปพัวพันอยู่ เมื่อสหรัฐฯมีการปรับเปลี่ยนนโยบายกระชั้นชิดที่ได้กล่าวมาแล้วไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนท่าทีเช่นเดียวกัน

ในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรงานเขียนด้านจีนศึกษาจากทางฝ่ายรัฐบาลที่มีเนื้อหาต่อต้านจีนมีออกมาค่อนข้างมากเพราะรัฐบาลยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับสมัยจอมพลสฤษดิ์ รัฐใช้สื่อของรัฐในการสร้างภาพความน่ากลัวของจีนคอมมิวนิสต์เผยแพร่ในสังคม งานเขียนจีนศึกษาจากทางฝ่ายรัฐจำนวนมากจึงนำเสนอภาพสาธารณรัฐประชาชนจีนออกมาในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศ แต่ในขณะเดียวกันเมื่อบริบทระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปภาพของจีนในงานด้านจีนศึกษาก็มีความเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ดังจะได้ยกตัวอย่างงานเขียนบางส่วนในหัวข้อต่อไป

2.4.2 งานเขียนของฝ่ายรัฐบาลที่ต่อต้านจีนคอมมิวนิสต์

เนื่องจากรัฐบาลจอมพลถนอมดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจึงใช้สื่อของรัฐเป็นช่องทางในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ในแง่ที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ เช่น การให้กระทรวงมหาดไทยจัดพิมพ์วารสาร *สารประชาชน* ออกเผยแพร่⁷⁴ เพื่อสอดแทรกแนวความคิดเรื่องภัยคุกคามจากจีนคอมมิวนิสต์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภัยคุกคามดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้มีการสอดแทรกบทความเรื่องภัยคุกคามจากจีนคอมมิวนิสต์ไปในวารสาร

⁷³ กิตติกร คนศิลป์, “นัยสำคัญของนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่สาธารณรัฐประชาชนจีน 2518-2530,” หน้า 39.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

ของทางราชการ เช่น วารสาร*ข้าราชการ* ซึ่งเป็นวารสารของสำนักงานข้าราชการพลเรือน(กพ.)ที่ลงบทความเกี่ยวกับจีนคอมมิวนิสต์ว่าเป็นภัยคุกคามที่ประชาชนชาวไทยต้องระวัง เช่น

เรื่องของโจรจีนคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งที่น่าวิตก... เพราะโจรจีนคอมมิวนิสต์มีพฤติกรรมเป็นการบ่อนทำลายและแทรกแซงเป็นไปตามแบบอย่างคอมมิวนิสต์ของจีนแดง ซึ่งประสานสัมพันธ์กับจีนแดงและการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในแถบต่างๆในเอเชียอาคเนย์อยู่ตลอดเวลาโจรจีนคอมมิวนิสต์นี้เป็นพลพรรคส่วนหนึ่งของจีนแดงผู้ซึ่งมีนโยบายที่จะแทรกซึมประเทศไทยอยู่นานแล้ว... เป็นเรื่องที่เราควรระวังเกรงและควรระวังตระหนักเมื่อคอมมิวนิสต์ในเมืองไทยในปัจจุบันนี้ ประดุจไฟที่คุกรุ่นอยู่ในทุกๆภูมิภาคของไทย หากไฟลุกฮือขึ้นพร้อมกันเมื่อใด เราหรือจะต้านทานไหว⁷⁵

ความพยายามร่วมมือกันของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อประกาศความเป็นกลาง... สำคัญอยู่ที่ท่าทีของจีนปักกิ่ง เป็นที่รู้กันอยู่ว่าจีนปักกิ่งได้มีส่วนสนับสนุนการก่อการร้ายในประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้อยู่หลายประเทศ ฉะนั้นปักกิ่งจะยอมผูกพันในคำประกาศความเป็นกลางนี้สักเพียงใด... ถ้าพิจารณาไปแล้วดูจะห่างไกลกับความหวังที่จะให้จีนปักกิ่งยอมเคารพความเป็นกลางของภูมิภาคนี้เสียจริง⁷⁶

น่าสังเกตว่าเมื่อเข้าสู่ปี พ.ศ.2515(ค.ศ.1972) หลังจากที่สหรัฐฯเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อจีนคอมมิวนิสต์ วารสาร*ข้าราชการ*ไม่ปรากฏว่ามีการลงบทความโจมตีจีนคอมมิวนิสต์ในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทยอีก มีแต่ข่าวคราวความเคลื่อนไหวของสาธารณรัฐประชาชนจีนลง

⁷⁵ ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, "ราชการจะแก้ปัญหาโจรจีนคอมมิวนิสต์ได้อย่างไร," *ข้าราชการ* 15,5 (พฤษภาคม 2513): 5-10.

⁷⁶ เกษม ศิริสัมพันธ์, "ความเป็นกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," *ข้าราชการ* 16,12 (ธันวาคม 2514): 63-66.

ตีพิมพ์เท่านั้น⁷⁷ โดยข่าวที่เกี่ยวกับจีนข่าวแรกทีลงตีพิมพ์คือการไปเยือนจีนของประธานาธิบดีนิกสันแห่งสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นในคอลัมน์ “สรุปเหตุการณ์ทั่วโลก” ในวารสาร *ข่าวราชการ* ก็มีข่าวของจีนคอมมิวนิสต์ต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเนื้อข่าวมักเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในอินโดจีนของจีนคอมมิวนิสต์ เช่น การที่นายโจวเอินไหลนายกรัฐมนตรีของจีนคอมมิวนิสต์ประกาศสนับสนุนเจ้าสีหนุและเวียดนามเหนือจนกว่าจะได้รับชัยชนะ⁷⁸ เป็นต้น

นอกจากวารสาร *ข่าวราชการ* แล้วยังมีวารสาร *เสรีภาพ* ที่ตีพิมพ์มาตั้งแต่ช่วงปลายสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ.2494) ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักข่าวอเมริกัน ก็ยังคงตีพิมพ์เรื่องราวของภัยคุกคามจากจีนคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่อง เช่น ภายหลังจากที่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ในปีพ.ศ.2492(ค.ศ.1949) *เสรีภาพ* ลงตีพิมพ์บทความที่กล่าวถึงเหตุการณ์ดังกล่าวว่า

จีนกลายเป็นเจ้าลัทธิเบ็ดเสร็จอันเหี้ยมเกรียมที่คุกคามประเทศเพื่อบ้านทั้งปวง อยู่ในเวลานี้ พวกผู้นำคอมมิวนิสต์จีนมีความเชื่อมั่นเกินไปจนอันตราย เป็นคนโลกแคบ เชื่อว่าตนดีและถูกเสมอ และติดอยู่กับทฤษฎีที่ล้าสมัย ผู้ไม่เห็นด้วยกับเขาคือคนผิดและมีความคิดชั่วร้าย ถ้าพวกคอมมิวนิสต์จีนยังหลงไปในความคิดที่ว่าตนนั้นดีแทนที่จะรู้สึกถึงความชั่วอย่างที่ตนเองแสดงออกมาต่อผู้อื่น การคุกคามสันติภาพของโลกก็คงจะดำเนินต่อไป คนพวกนี้ไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ คิดแต่เพียงว่าสงครามเพื่อความก้าวหน้าทั้งมวลเป็นความชอบธรรม และผู้นำจีนเช่นเหมาเจ๋อตงก็ถือสิทธิ์ตัดสินเอาเองว่าจะอะไรคือ “ความก้าวหน้า” ความน่าเศร้าของสังคมที่ปิดมิดชิดอย่างจีนคอมมิวนิสต์อาจมองเห็นได้ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะฟื้นฟูอย่างเข้มแข็งของไต้หวัน เนื่องจากการพัฒนาสังคมจีนให้ทันสมัยบนเกาะไต้หวันเกิดขึ้นภายนอกกรอบคอมมิวนิสต์ผลที่ได้รับจึงมีแต่การพัฒนาและ

⁷⁷ ชาลี เขียมกระสินธุ์, “สรุปเหตุการณ์ทั่วโลก,” *ข่าวราชการ* 17,3 (มีนาคม 2515): 83-86.

⁷⁸ ชาลี เขียมกระสินธุ์, “สรุปเหตุการณ์ทั่วโลก,” *ข่าวราชการ* 17,4 (เมษายน 2515): 85-87.

ความก้าวหน้า เป้าหมายของสหรัฐฯต่อจีนคอมมิวนิสต์ก็คือจะไม่ยอมให้จีนคอมมิวนิสต์บ่อนทำลายหรือปฏิบัติการรุกรานประเทศเพื่อนบ้านในโลกเสรีได้เลย เราหวังว่าในที่สุดจีนคอมมิวนิสต์จะสลัดความคิดแห่งความเกลียดชังเรื่องของตนขึ้นออกไปได้ และฟื้นฟูคุณธรรมของจีนขึ้นมาอีกครั้ง นอกจากนี้นโยบายก้าวกระโดดของจีนในช่วง 2501-2503 นั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางการกสิกรรมอย่างมากจนแทบจะฟื้นตัวไม่ได้ แต่ถึงแม้ว่าทางเศรษฐกิจจะย่ำแย่ แต่ระบอบการปกครองกลับไม่กระทบกระเทือน พวกผู้นำก็ยังคงกุมเครื่องมือแห่งอำนาจอยู่เหมือนเดิม แต่ในที่สุดพวกผู้นำก็ยอมรับว่าจีนจะต้องใช้เวลาอีกหลายชั่วอายุคนกว่าจะเป็นชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมทันสมัยขึ้นมาได้ ยอมลดค่าอื้อวอดและแผนการเพื่อเจ้าของตนลง⁷⁹

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติของเหมาเจ๋อตงว่า

การดำเนินนโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ของเหมาเจ๋อตง เป็นการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมอย่างกระทันหันโดยการนำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้ เช่น การปลูกพืชถี่ๆ การไถดินที่ลึกเกินไปและวิธีทำนาอื่นที่ไม่ได้ผลทั้งสิ้น ดังนั้นทำให้ผลผลิตขาดแคลนอย่างหนัก จีนไม่มีผลผลิตส่งออกไปขายยังต่างประเทศ ส่งผลให้ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศด้วย จีนคอมมิวนิสต์จำเป็นต้องพยายามแสวงหาความช่วยเหลือจากชาวจีนโพ้นทะเล โดยการส่งเสริมให้ส่งเงินกลับเข้ามาให้ญาติพี่น้องในประเทศมากกว่าจะส่งเป็นของขวัญ ชาวจีนโพ้นทะเลจึงเป็นเป้าหมายหนึ่งที่จีนคอมมิวนิสต์พยายามส่งเสริมให้ส่งเงินและอาหารกลับมายังประเทศแม้ นับเป็นเวลานานแล้วที่ปักกิ่งพยายามเข้าครอบงำชาวจีนโพ้นทะเล โดยหาประโยชน์จากความภักดีต่อครอบครัวของชาวจีนเหล่านั้น ซึ่งเท่าที่เป็นมาชาวจีนโพ้นทะเลส่วนใหญ่ไม่มีใครจะให้ความร่วมมือมากนักในแง่ของลัทธิทางการเมือง

⁷⁹ รอเจอร์ ฮิลสแมน, "ชาติที่ไม่ดำเนินตามแนวประวัติศาสตร์ ทรรศนะเกี่ยวกับนโยบายของสหรัฐฯต่อจีนคอมมิวนิสต์," *เสรีภาพ* 103 (2507): 12-17.

แต่จะเห็นแก่อัศวินผู้พันต่อญาติมิตรของตนในจีนแผ่นดินใหญ่มากกว่า⁸⁰ ในกรณีนี้ จีนคอมมิวนิสต์ใช้นโยบายพึ่งพาเงินตราต่างประเทศผ่านทางชาวจีนโพ้นทะเลนี้ ทำให้เกิดข้อสงสัยที่ว่าชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยอาจเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ เนื่องจากจีนคอมมิวนิสต์ไม่ได้ต้องการให้ชาวจีนโพ้นทะเลสนับสนุนฐานะทางการเมืองของตนเท่านั้น แต่จีนคอมมิวนิสต์ยังต้องการให้ชาวจีนในประเทศไทยเป็นเครื่องมือในการบ่อนทำลายและรุกรานประเทศไทยทั้งโดยตรงและโดยอ้อม⁸¹

คอมมิวนิสต์ทุกคนต้องยึดมั่นในความจริงข้อนี้คือ อำนาจทางการเมืองย่อมขยายตัวจากกระบอกปืน... อะไรก็อาจขยายตัวออกจากกระบอกปืนได้ทั้งนั้น... เราเป็นพวกเลื่อมใสในอำนาจบริสุทธิ์ของสงครามปฏิวัติ นี่ไม่ใช่ของเหลวแต่เป็นของดี... เราอาจพูดได้ด้วยซ้ำไปว่า โลกทั้งโลกอาจปั่นขึ้นใหม่ได้ก็โดยอาศัยปืนเท่านั้น⁸²

จะเห็นได้ว่าภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่รัฐบาลนำเสนอนั้น จีนเป็นประเทศที่ก้าวร้าว ต้องการรุกรานประเทศอื่นเพื่อแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลตามแนวปฏิบัติของคอมมิวนิสต์ คุกคามเอกราชและอธิปไตยของประเทศโลกเสรี ซึ่งภาพของเหมาเจ๋อตงผู้นำจีนได้ถูกนำเสนอออกมาว่าเป็นผู้นำประเทศจีนเข้ารุกรานชาติอื่นๆ เช่น

การนำประเทศเข้าร่วมสงครามเกาหลีเมื่อปีพ.ศ.2493(ค.ศ.1950) หรือเข้ายึดครองทิเบตในปีเดียวกัน ผู้นำของทิเบตต้องหลบหนีออกนอกประเทศ ในเรื่องนี้ประชาชนทั่วโลกมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ให้ประณามจีนคอมมิวนิสต์ สหประชาชาติประกาศว่า “การกระทำของจีนคอมมิวนิสต์ในทิเบตเป็นการฝ่าฝืน

⁸⁰ ชาร์ลส์ มุลิน, “รัฐบาลปักกิ่งขู่เข่นชาวจีนในโพ้นทะเล เมื่อจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อซื้อธัญญาหารจากต่างประเทศ,” *เสรีภาพ* 105 (2507): 40-41.

⁸¹ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, “ชาวจีนในประเทศไทยกับปัญหาด้านการเมือง,” *สังคมศาสตร์* 7,1 (มกราคม 2513): 95-126.

⁸² เฟรดเดอริก แชนเซน, “แนวทางดำเนินของเหมาเจ๋อตง,” *เสรีภาพ* 118 (2508): 44-45.

ทำลายรากฐานของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ” ชาวทิเบต 10,000 คนถูกฆ่าตาย ในระยะเวลาไม่ถึง 3 อาทิตย์ ต่อมาคณะกรรมาธิการของนักกฎหมายระหว่างประเทศได้มีมติเกี่ยวกับเรื่องกระทำของรัฐบาลปักกิ่งต่อทิเบตว่า “เป็นหลักฐาน แสดงให้เห็นการกระทำอย่างเลวร้ายของลัทธิจักรวรรดินิยมและระบบล่าเมืองขึ้น และผู้ที่ประกอบกรรมชั่วนี้ก็เป็นคนคนเดียวกับผู้ที่ชอบवादอ้างว่าตนกำลังต่อสู้ เพื่อกำจัดลัทธิอุบาทว์ดังกล่าวให้หมดสิ้นไปนั่นเอง”⁸³

งานเขียนจากทางฝ่ายรัฐบาลยังให้ภาพของผู้นำจีนไม่ว่าจะจะเป็นเหมาเจ๋อตง หลินเปียว และสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าต่างก็มีความเชื่อมั่นว่า “บางครั้งเราต้องละทิ้งสันติภาพ เพื่อ การปฏิวัติแบบรุนแรงที่สุดคือสงครามประชาชนอันเป็นหนทางตรงที่สุดที่จะนำไปสู่อำนาจและจะ นำมาซึ่งอิสรภาพ”⁸⁴ นอกจากนี้เนื้อหาในเสรีภาพยังทำให้เห็นถึงนโยบายภายในประเทศจีนที่ โหดร้ายต่อประชาชนในประเทศ เช่น กล่าวถึงนโยบายการจัดการกับผู้สูงอายุของจีนคอมมิวนิสต์ ว่า

นับแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงนโยบายการปกครองแบบกลับไป กลับมาของจีนเป็นเหตุให้บรรดาคนชรา คนพิการและผู้ป่วยทางจิตเป็นจำนวน มากถูกบังคับให้อพยพไปอยู่มาเก๊าเพราะเป็นพวกที่ไร้ประโยชน์ ในทัศนะของรัฐ ที่ยึดถือเอาแต่ผู้ใช้แรงงานเป็นหลักเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถให้ผลผลิต ใดๆต่อประเทศได้อีกต่อไปแล้ว เป็นบุคคลที่ไร้ค่าจึงไม่นำเอาไว้⁸⁵

ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมของจีนในปีพ.ศ.2509(ค.ศ.1966) เนื้อหาในเสรีภาพ เริ่มให้ความสนใจกับความขัดแย้งในหมู่ผู้นำจีนว่า

⁸³ “ทิเบต การปฏิวัติที่ล้มเหลว,” *เสรีภาพ* 9 (2512): 12-13.

⁸⁴ เฟรดเดอริก แชนเซน, “นอกจากปากกระบอกปืน แผนการกำหนดสันติภาพสำหรับโลกของเหมาเจ๋อตง,” *เสรีภาพ* 126 (2509): 11-13.

⁸⁵ “หนังสือเดินทางออกนอกประเทศไปสู่อิสรภาพ,” *เสรีภาพ* 116 (2508): 38-39.

เกิดความหวาดระแวงระหว่างกลุ่มปัญญาชนในพรรคและกลุ่มนักวิชาการที่เห็นว่าการดำเนินนโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ที่ผ่านมาของเหมาเจ๋อตงนั้นเป็นความผิดพลาด เนื่องจากแรงผลักดันโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นจริงขั้นมูลฐานของเศรษฐกิจในประเทศ ทำให้พวกเขาย้ายจัดตั้งโดยส่วนใหญ่เป็นชนหนุ่มสาวต้องออกมาดำเนินการกวาดล้างกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยซึ่งส่วนใหญ่สูงอายุแล้ว การกระทำของกลุ่มย้ายจัดตั้งกล่าวถึงกันในเรื่อง การปฏิวัติวัฒนธรรม⁸⁶

ในด้านการศึกษาเหมาเจ๋อตงกล่าวว่า “ระบบการศึกษาเดิมเป็นของ ‘ชนชั้นกลาง’ ที่คอยชักจูงพวกเยาวชนไปในทางที่ผิด โดยนักเรียนในระบบเหมาเมื่อจบมัธยมจะถูกส่งให้ไปเป็นกรรมกรตามโรงงานหรือให้ไปเป็นกสิกรที่ศูนย์ ‘นารวม’ โดยทันที”⁸⁷ เป้าหมายของการกระทำดังกล่าวคือ

การผลิตนักเรียนจำพวกที่ใจจดจ่ออยู่กับการปฏิวัติ เหมาکیدักเด็ก 115 ล้านคนไม่ให้ได้รับการศึกษาด้วยการสั่งปิดโรงเรียนทั่วประเทศ ถือเป็นความผิดพลาดใหญ่หลวงในการปฏิวัติวัฒนธรรม ผลก็คือจะทำให้ประเทศจีนขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการและผู้นำที่เชี่ยวชาญ อันเป็นกลุ่มที่ประเทศชาติต้องการมากที่สุด ทำให้ประเทศประสบความเสียหาย แสดงถึงความบกพร่องอย่างรุนแรงของเหมาในฐานะผู้นำของชาติ เหมาเป็นอัจฉริยะในการทำลายสิ่งเก่าๆแต่ไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์สังคมใหม่ขึ้นมาได้ ดังนั้นตราบเท่าที่เขายังมีชีวิตอยู่ก็ไม่อาจเปลี่ยนประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมสมัยใหม่ได้อย่างจริงจัง⁸⁸

เสรีภาพได้ลงตีพิมพ์บทความที่กล่าวถึงนโยบายดังกล่าวของเหมาเจ๋อตงว่า “เป็นเรื่องแปลกที่คนผู้ซึ่งทำงานด้วยความพากเพียรพยายามมาตลอดครึ่งศตวรรษเพื่อการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์บรรลุสมบูรณ์แบบ แต่แล้วกลับผลักดันสิ่งที่ตนสร้างไปสู่หายนะด้วยการรณรงค์อย่าง

⁸⁶ เบนจามิน เวสต์, “เหตุใดจึงมีการกวาดล้างในประเทศจีน?”, *เสรีภาพ* 137 (2510): 39.

⁸⁷ แฟรงค์ ที. ฮัลปิน, “โรงเรียนแดงของเหมาเจ๋อตง,” *เสรีภาพ* 19,9 (2512): 36-37.

⁸⁸ “ความผิดพลาดอย่างมหันต์ของเหมาเจ๋อตง,” *เสรีภาพ*, 18,6 (2512): 4-7.

ป่าเถื่อน โดยใช้เด็กเป็นหัวหน้า”⁸⁹ นอกจากนี้*เสรีภาพ*ยังได้นำเสนอภาพจีนที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย โดยยกคำพูดของนายถนัด คอรัมันต์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยในเวลานั้นที่ว่า

การที่รัฐมนตรีต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์กล่าวว่าประเทศไทยเป็นเป้าหมายต่อไปในสงครามปลดแอกแห่งชาติที่จีนคอมมิวนิสต์จะสนับสนุนนั้น เท่ากับเป็นการประกาศสงครามของจีนคอมมิวนิสต์ต่อไทย ไม่ว่าจะเป็นสงครามกองโจรหรือสงครามเปิดเผยก็ตาม ซึ่งรัฐบาลและประชาชนแห่งประเทศไทยกำลังทำทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อรักษาซึ่ง*เสรีภาพ*และเอกราชของตนอย่างเต็มที่⁹⁰

การนำเสนอภาพของจีนในแง่ที่ว่าจีนคอมมิวนิสต์คือภัยคุกคามสันติภาพของโลกและต่อประเทศไทย จีนเป็นประเทศที่มีปัญหาทางการเมืองภายใน มีความล่าช้าเนื่องจากไม่ส่งเสริมทางการศึกษา ภาพต่างๆ เหล่านี้ไม่ปรากฏในนิตยสาร*เสรีภาพ* อีกเลยภายหลังจากที่ประธานาธิบดีนิกสันเดินทางไปเยือนจีน ในปี พ.ศ.2515(ค.ศ.1972) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของรัฐบาลไทยต่อสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

สำหรับงานเขียนจากทางฝ่ายรัฐบาลนอกจากนิตยสาร*เสรีภาพ*ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นแล้วยังมีหนังสือพิมพ์*ข่าวพาณิชย์* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลได้ลงตีพิมพ์บทความของกรมประชาสัมพันธ์ ที่มีเนื้อหาโจมตีคอมมิวนิสต์และประเทศจีน เช่น บทความ “จีนคอมมิวนิสต์ทำให้คนเป็นทาส”⁹¹ หรือ “ความอดอยากกับลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นของคู่กัน”⁹² มีการกล่าวถึงเหมาเจ๋อตงว่าเป็นฆาตกรโหดผู้กระหายสงคราม ฆ่าผู้คนเป็นอาหาร⁹³ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานแปลหนังสือต่างประเทศเกี่ยวกับวิธีการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ

⁸⁹ แฟรงค์ ที. ฮัลปิน, “เด็กน้อยกับคอมมิวนิสต์ผู้ยิ่งใหญ่,” *เสรีภาพ* 147 (2511): 35-36.

⁹⁰ “โลกเสรีจะเป็นฝ่ายชนะในอาเชียอาคเนย์,” *เสรีภาพ* 117 (2508): 12-17.

⁹¹ กรมประชาสัมพันธ์, “จีนคอมมิวนิสต์ทำให้คนเป็นทาส,” *ข่าวพาณิชย์* (1-5 กุมภาพันธ์ 2507): 7.

⁹² กรมประชาสัมพันธ์, “ความอดอยากกับลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นของคู่กัน,” *ข่าวพาณิชย์* (12-13 มีนาคม 2507): 5.

⁹³ สิริ เปรมจิตต์, *การต่อต้านคอมมิวนิสต์จักรวรรดินิยมแผนใหม่* (พระนคร: บุญส่งการพิมพ์, 2506), หน้า 167.

ยุทธวิธีทางการทหารในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เช่น หนังสือเรื่อง *ประวัติศาสตร์คอมมิวนิสต์ยุคปัจจุบัน*⁹⁴ จุดประสงค์ในการแปลที่ผู้แปลได้ระบุไว้เกี่ยวข้องกับประเทศจีนโดยตรง คือ

คอมมิวนิสต์บนแผ่นดินใหญ่จีน(จีนแดง)กำลังคุกคามอธิปไตยของชาติไทยเราอย่างหนักหน่วงอยู่ในขณะนี้ เพราะฉะนั้นการศึกษาโจมตีและธรรมชาติอันแท้จริงของคอมมิวนิสต์จึงเป็นเรื่องที่พวกเราชาวไทยควรจะได้ตระหนักกันให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อมิให้ตกเป็นเป้าหมายหรือเหยื่อการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของชาติไทยเราได้⁹⁵

ซึ่งหนังสือเล่มนี้ พล.อ.ประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบกในสมัยนั้น(พ.ศ.2512)ได้มีจดหมายถึงผู้แปลอย่างเป็นทางการ เนื้อความในจดหมายบางส่วนมีว่า “ผมได้อ่านแล้วรู้สึกว่าเป็นหนังสือที่มีประโยชน์แก่ข้าราชการ นักศึกษาและประชาชนทั่วไป เพราะทำให้ได้รู้จักกลวิธีของคอมมิวนิสต์ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เราหลงกลตกไปเป็นเหยื่อของคอมมิวนิสต์กันได้ง่ายๆ”⁹⁶ จากจดหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ในแง่ที่เป็นศัตรูสำคัญต่อความมั่นคงของชาติไทย ยกตัวอย่างหนังสือแปลอีกเรื่องหนึ่งคือ *ผู้ลี้ภัย*⁹⁷ ซึ่งเป็นการแปลบทสัมภาษณ์ภาษาเยอรมันของผู้ลี้ภัยคอมมิวนิสต์จากประเทศเยอรมันตะวันออก คำนำของหนังสือเขียนโดย พ.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจ (พ.ศ.2508) ซึ่งมีใจความบางส่วนว่า “เพื่อให้เห็นเบื้องหลังของคอมมิวนิสต์เสียบ้าง...เพื่อนมนุษย์ภายใต้ระบอบการปกครองของคอมมิวนิสต์มีชีวิตและความเป็นอยู่แบบขวานรกในอเวจี”⁹⁸ นอกจากนี้ยังมีงานแปลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางการทหารด้วย เช่น *แผนยุทธศาสตร์ของ*

⁹⁴ มาสซิโม ซัลวาดอริ, *ประวัติศาสตร์คอมมิวนิสต์ยุคปัจจุบัน*, แปลจาก *The Rise of Modern Communism*, โดย ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (กรุงเทพฯ: บริษัทพิธ, 2512).

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า (ก).

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า(ค).

⁹⁷ เอริก้า ฟอน ฮอร์นสไตน์, *ผู้ลี้ภัย*, แปลจาก *Die Deutsch Not*, โดย อนงค์ เมฆประสาท (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2509).

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

คอมมิวนิสต์ในเอเชีย การวิเคราะห์เปรียบเทียบรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์⁹⁹ หรือ พิชิตการก่อความไม่สงบคอมมิวนิสต์¹⁰⁰ เป็นต้น จากงานเขียนข้างต้นโดยส่วนใหญ่งานที่ถูกนำมาแปลเป็นภาษาไทยนั้นคืองานที่ถูกตีพิมพ์ในสหรัฐฯมาก่อน หรือเขียนโดยประเทศเสรีนิยม เช่นสหรัฐฯหรืออังกฤษ เป็นต้น แสดงถึงการเลือกรับข้อมูลเพียงด้านเดียวของผู้แปล ซึ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยทั้งสิ้น สำหรับในส่วนของงานศึกษาวิจัย มีการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับจีนแต่เป็นเรื่องคนจีนในประเทศไทยไม่ใช่จีนคอมมิวนิสต์ และไม่ปรากฏว่ากล่าวถึงจีนคอมมิวนิสต์เลย เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การบริหารงานของสมาคมจีน: บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับจีนได้ห้วนแต่ไม่ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับจีนคอมมิวนิสต์เลย¹⁰¹

นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญซึ่ง "ไม่ใช่สื่อของรัฐ" มีงานเขียนกล่าวถึงจีนไปในทางที่เป็นภัยคุกคาม ในที่นี้ขอยกตัวอย่างงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เจ้าของนิตยสารสัปดาห์สยามรัฐและนักจัดรายการวิทยุ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์มีแนวความคิดอนุรักษ์นิยมและไม่ชื่นชมคอมมิวนิสต์ ดังนั้นในยามจัดรายการวิทยุ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์มักจะแสดงความเห็นเกี่ยวกับจีนคอมมิวนิสต์ไปในทางที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นๆเสมอ เช่น

จีนนั้นมีนโยบายก่อสงครามเป็นหลัก เป้าหมายของจีนคือยึดครองโลก โดยหากจีนมีอาวุธนิวเคลียร์ จีนอาจจะใช้ทำลายประเทศอื่นๆในโลกโดยไม่มีควมรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้นเพราะว่าจีนเป็นมหาอำนาจที่ขาดความรับผิดชอบ เป็นมหาอำนาจที่ไม่เห็นความสำคัญในชีวิตมนุษย์และความปลอดภัยของโลก เป็นมหาอำนาจที่ถือว่าสงครามเท่านั้นเป็นวิธีเดียวที่จะตัดสินปัญหาต่างๆในโลก และ

⁹⁹ เอ. โดอัลค บาร์เน็ตต์, *แผนยุทธศาสตร์ของคอมมิวนิสต์ในเอเชีย การวิเคราะห์เปรียบเทียบรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์*, แปลจาก *Communist strategies in Asia*, โดย ประเวศ ศรีพิพัฒน์ (กรุงเทพฯ: จัดรายการพิมพ์, 2509).

¹⁰⁰ โรเบิร์ต ทอมสัน, *พิชิตการก่อความไม่สงบคอมมิวนิสต์*, แปลจาก *Defeating Communist Insurgency*, โดย พ.ต.อ. สมโภชน์ วิไลจิตต์ และ สุวิทย์ สุวรรณ (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร, 2515).

¹⁰¹ จิรศักดิ์ มุขิตาภรณ์, "วิวัฒนาการของการสรรหาคณะเข้ารับราชการฝ่ายพลเรือนของจีน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2510), หน้า 67.

ยึดเอานโยบายสงครามเท่านั้นเป็นนโยบายที่จะเผยแพร่อำนาจของตนออกไปในเอเชีย¹⁰²

จีนคอมมิวนิสต์พยายามผลิตอาวุธนิวเคลียร์แต่ขาดความรู้ในการควบคุมขนาดของระเบิด ดังนั้นจึงคาดได้ว่าระเบิดปรมาณูของจีนต้องเป็นระเบิดที่ไม่อาจจำกัดขอบเขตของความเสียหายได้ “เปรียบเทียบเหมือน ‘ลิงเล่นไฟ’ คนเราสามารถถ่วงลิงเพราะเหตุว่าจุดไฟเล็กก็ได้ใหญ่ก็ได้ แต่ถ้าส่งไฟให้กับลิงแล้วแกเผาทั้งบ้านเลยเผาทั้งเมืองก็ได้ เพราะลิงขาดความรู้ที่จะควบคุมไฟให้อยู่ในวงจำกัด เพราะฉะนั้นส่งไฟให้ลิงก็จะไหม้ทั้งเมือง”¹⁰³

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ยังได้กล่าวว่าจีนนั้นเห็นว่า “การทำลายชีวิตมนุษย์และทรัพย์สินของมนุษย์ ตลอดจนการทำลายโลกเป็นหนทางที่จะก้าวไปสู่ความยิ่งใหญ่ในฐานะเป็นผู้ครองโลก”¹⁰⁴ “คอมมิวนิสต์ใช้คนเยี่ยงทาสหรือเยี่ยงสัตว์ ไม่คำนึงถึงชีวิตคน ดังนั้นการกระทำอะไรที่เป็นภัยต่อผู้อื่นจึงเป็นเรื่องธรรมดา”¹⁰⁵ “การแสวงหามิตรของจีนนั้นก็คือการหาเมืองขึ้น เนื่องจากจีนเชื่อว่าประเทศตนนั้นเป็นศูนย์กลางของโลก เป็นศูนย์กลางของความเจริญ ความรู้ และวัฒนธรรมทั้งปวง คนอื่นที่อยู่นอกประเทศจีนก็เป็นคนป่า ควรจะได้ปรับปรุงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประเทศอื่น ๆ นั้นให้เหมือนกับของจีนเพื่อความเจริญ”¹⁰⁶ และได้กล่าวถึงภัยของจีนคอมมิวนิสต์ต่อประเทศไทยว่า “จีนคอมมิวนิสต์มีนโยบายที่จะเข้าครอบครองเอเชีย ประเทศไทยก็เช่นกัน จีนมีตำราสอนเด็กประถมและมัธยมว่าดินแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเคยเป็นของจีนมา

¹⁰² คึกฤทธิ์ ปราโมช, “สองการประชุมที่มอสโคว์” ออกอากาศทางรายการวิทยุเพื่อนนอน ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2506, ใน คึกฤทธิ์ ปราโมช, *สงครามเย็น* (กรุงเทพฯ: บรรณาการ, 2513), หน้า 39.

¹⁰³ คึกฤทธิ์ ปราโมช, “นิวเคลียร์จีนแดง(ต่อ)” ออกอากาศ 7 ตุลาคม พ.ศ.2507, เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

¹⁰⁴ คึกฤทธิ์ ปราโมช, “ปรมาณูจีนแดง” ออกอากาศวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2507, เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

¹⁰⁵ คึกฤทธิ์ ปราโมช, “ปรมาณูลูกที่ 2” ออกอากาศวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2508, เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

¹⁰⁶ คึกฤทธิ์ ปราโมช, “จูเนอไลท์องแอฟริกา” ออกอากาศวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2506, เรื่องเดียวกัน, หน้า 338.

ก่อน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนของชาติรู้สึกว่ามีวันหนึ่งจะต้องยึดกลับคืนมา”¹⁰⁷ จากเนื้อหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มองว่าจีนมีความล้าหลังทางด้านวิทยาศาสตร์ โหดร้ายป่าเถื่อนและฝักใฝ่ในการก่อสงคราม มีนโยบายคุกคามประเทศอื่นรวมทั้งประเทศไทยด้วย

จากที่ได้ยกตัวอย่างงานเขียนจากฝ่ายรัฐบาลและกลุ่มที่มองจีนเป็นภัยคุกคามมาข้างต้น จะเห็นว่าได้นำเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นรวมทั้งประเทศไทยด้วย จีนเป็นประเทศที่ก้าวร้าวและยึดมั่นอุดมการณ์ปฏิวัติแม้ต้องรุกรานประเทศอื่นหรือต้องก่อสงครามขึ้นก็ตามจีนก็เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การปฏิวัตินั้นบรรลุผล มีนโยบายที่จะแทรกซึมประเทศไทยอยู่ยงนานแล้ว ซึ่งภาพของจีนที่ถูกนำเสนอมานั้นย่อมส่งผลต่อการรับรู้ของไทยต่อจีนว่าจีนเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสกัดกั้นหรือปราบปรามให้หมดไปจากประเทศ อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเนื้อหาในสื่อของรัฐบาลบางฉบับก็มีการปรับเปลี่ยนไปเช่นกันเนื่องจากเหตุการณ์ระหว่างประเทศคือบริบทสำคัญที่ทำให้เนื้อหาของงานด้านจีนศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลง

2.4.3 งานเขียนของกลุ่มนักวิชาการที่ให้ภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนในแง่ที่ไม่เป็นภัยคุกคาม

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างงานเขียนทางวิชาการที่โดดเด่นในแง่ของการสร้างองค์ความรู้ต่อสังคมไทยในเวลานั้นคือวารสาร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* (พ.ศ. 2506) สาเหตุที่เลือกยกตัวอย่าง *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เนื่องจากต้องการชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงการนำเสนอภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ก่อนที่สหรัฐจะปรับเปลี่ยนนโยบายต่อจีน กระทั่งหลังจากสหรัฐเปลี่ยนแปลงท่าทีต่อจีนไปแล้ว ภาพของจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษานั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

วารสาร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ผู้ก่อตั้งและบรรณาธิการคนแรกคือสุลักษณ์ ศิวรักษ์ นำเสนอบทความทางวิชาการเกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ บทความวิพากษ์วิจารณ์

¹⁰⁷ คึกฤทธิ์ ปราโมช, “สถานการณ์จีนแดง” ออกอากาศทางรายการวิทยุเพื่อนนอน วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2507, ใน คึกฤทธิ์ ปราโมช, *โลกส่วนตัวของคอมมิวนิสต์* (กรุงเทพฯ: บรรณาการ, 2512), หน้า 374.

สังคมและการเมือง เป็นต้น ในช่วงแรก*สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตกยังไม่มีบทความด้านจีนศึกษาที่นำเสนอภาพจีนที่เป็นมิตรมากนัก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากตัวบรรณาธิการคือสุลักษณ์ ศิวรักษ์ไม่นิยมคอมมิวนิสต์ โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้ารังเกียจคอมมิวนิสต์ รังเกียจระบบเผด็จการ”¹⁰⁸ แต่ในขณะเดียวกันสุลักษณ์ก็เห็นว่าการศึกษารื่องคอมมิวนิสต์ไว้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ “การกำจัดภยาคติเรื่องคอมมิวนิสต์นี้ยากเพราะพวกเราถูกสหรัฐอเมริกาขู่ให้กลัว...แต่ทราบใดที่เอาชนะภยาคติไม่ได้ เราจะเข้าใจจีนและรัสเซียไม่ได้เลยเป็นอันขาด ในบางประเทศทางแถบเอเชียอาคเนย์นั้น นอกจากรัฐบาลจะไม่ได้ศึกษาเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ ไม่มีผู้รู้เรื่องเมืองจีนและรัสเซียแล้ว เอกชนแม้จนอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ก็เอาเอกสารจากเมืองนั้นๆ มาศึกษาไม่ได้...”¹⁰⁹ ในระยะแรกเริ่มนั้นงานเขียนเกี่ยวกับประเทศจีนยังมีเนื้อหาที่ให้ภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่นๆ เช่น การตีพิมพ์คำร้องขอริเบตที่ยื่นต่อสหประชาชาติ ในกรณีที่ดินรุกรานธิเบต¹¹⁰ และการนำเสนอว่า “ประเทศไทยตกเป็นเป้าหมายในการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์เพราะเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์และมีคุณค่ายิ่งในสายตาของจีนคอมมิวนิสต์”¹¹¹ เป็นต้น สุลักษณ์ ศิวรักษ์เขียนไว้ในบทวิจารณ์หนังสือ “China Invades India” ว่า “เราชาวไทยอ่านก็จะได้ทราบความโดยกระจ่างเช่นกันเพราะคนอินเดียโดยทั่วไปก็ไม่ว่าเรื่องเมืองจีนเท่าไรนักเช่นกัน... เราควรจะได้รู้แล้วว่าจีนคอมมิวนิสต์เป็นศัตรู และการรู้จักศัตรูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง”¹¹²

จากตัวอย่างงานเขียนข้างต้นจะเห็นได้ว่า *สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตกยังคงเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย แต่หลังจากการประกาศลัทธิจีนของสหรัฐฯ ในปี 2512 (ค.ศ. 1969) เนื้อหาใน*สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตกเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางการเมืองระหว่าง

¹⁰⁸ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, “สหรัฐกับนโยบายต่างประเทศ,” *สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตก 6,3 (ธันวาคม 2511-กุมภาพันธ์ 2512): 115-125.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹¹⁰ ส.ศิวรักษ์, “ธิเบตและสหประชาชาติ,” *สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตก 1,1 (มิถุนายน 2506): 40-55.

¹¹¹ เรื่องชัย จอสงวน, “การแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย,” *สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตกฉบับนิสิตนักศึกษา 5 (กุมภาพันธ์ 2511): 6-16.

¹¹² สุลักษณ์ ศิวรักษ์, “วิจารณ์หนังสือ,” *สังคมนิยม*ปรัชญาตะวันตก 1,2 (ตุลาคม 2506): 116.

ประเทศที่ผันแปร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เริ่มมีบทความเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในแง่มุมต่าง ๆ ลงตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง โดยกล่าวถึงจุดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงท่าทีของสหรัฐฯว่า “คือการยอมรับฐานะและวิถีชีวิตตลอดจนอุดมการณ์ของจีนและรัสเซีย ที่จีนเห็นว่าไทยเป็นภัยคุกคาม เพราะไทยให้สหรัฐฯเข้ามาตั้งฐานทัพในช่วงสงครามเวียดนาม”¹¹³ และได้ลงตีพิมพ์บทสัมภาษณ์นายสุนทร หงษ์ลดารมณี เลขาธิการส.ป.อ.คนใหม่ซึ่งกล่าวว่า “หากจีนเปลี่ยนท่าทีมาเป็นมิตรต่อประเทศอื่นๆ ไทยก็ยินดีจะตอบรับ”¹¹⁴ เริ่มมีการตีพิมพ์บทความที่กล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของไทยที่ผ่านมาว่า “เป็นไปได้หรือไม่ที่ไทยวางนโยบายต่างประเทศอิงกับสหรัฐฯ เพราะไทยไม่เข้าใจนโยบายของจีน หรือไทยไม่เคยมองจีนตามความเป็นจริงของประวัติศาสตร์เลย”¹¹⁵ ในกรณีที่ว่าไทยคือเป้าหมายต่อไปของจีนคอมมิวนิสต์จริงหรือไม่ ก็ได้มีบทความเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนำเสนอว่า

แท้จริงแล้วจำนวนผู้ก่อการร้ายในประเทศไทยนั้น มีน้อยเกินกว่าที่จะเป็นภัยคุกคามต่อไทยได้ เรื่องราวเกี่ยวกับภัยคุกคามคอมมิวนิสต์นั้นให้ประโยชน์กับทั้งไทยและสหรัฐฯ เนื่องจากสหรัฐฯก็สามารถใช้ไทยเป็นฐานทัพในการโจมตีเวียดนามเหนือได้และไทยก็ได้ประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร อีกทั้งรัฐบาลไทยเองก็พยายามชักนำให้ประชาชนเกิดความกลัวคอมมิวนิสต์ เพื่อเบนความสนใจของประชาชนไปจากปัญหาอันแท้จริงของประเทศ เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง ความยากจน และเศรษฐกิจตกต่ำ¹¹⁶

นอกจากนี้ยังมีบทความที่นำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า “แท้จริงแล้วจีนอาจมิใช่ภัยคุกคามอย่างที่สหรัฐฯหรือรัฐบาลไทยพยายามบอก ไทยและจีนควร

¹¹³ เชนศ อภรณ์สุวรรณ, “แนวรบด้านอินโดจีนเหตุการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 11,4 (เมษายน 2516): 43-51.

¹¹⁴ อ่างใน ผู้สื่อข่าวสังคมศาสตร์ปริทัศน์, “บทสัมภาษณ์ นายสุนทร หงษ์ลดารมณี เลขาธิการ ส.ป.อ.คนใหม่,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 10,9 (กันยายน 2515): 12-19.

¹¹⁵ เขียน ธีระวิทย์, “จีนคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาและเอเชียอาคเนย์,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 9,6 (พฤศจิกายน 2514): 54-68.

¹¹⁶ เวนย์ เอ โอนีล, “ประเทศไทยคือเป้าหมายลำดับต่อไป?,” แปลจาก “Who Says Thailand's Next?,” โดย ปรีดี บุญซึ้ง, *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 9,4 (มีนาคม-พฤษภาคม 2514): 48-57.

หันมาทำความเข้าใจกับเป้าหมายที่แท้จริงของพฤติกรรมของแต่ละฝ่าย เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ”¹¹⁷ ในกรณีที่ยินให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้น บทความของ เขียน ฉีระวิทย์ นำเสนอว่า

หากจีนสนับสนุนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในไทย ไทยก็ไม่ควรถือเป็นอุปสรรคในการเจรจา ในทางตรงกันข้ามไทยยิ่งควรจะเจรจากับจีน เนื่องจากแก่นของนโยบายต่างประเทศและการทูตคือการพยายามเปลี่ยนแปลงนโยบายของชาติอื่นตามที่ตนปรารถนา ถ้าจีนมีนโยบายที่จะรุกรานหรือแทรกซึมบ่อนทำลายไทย นโยบายและการทูตไทยต้องมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนนโยบายนั้นๆ เป้าหมายของจีนคือเปลี่ยนแปลงนโยบายไทยไม่ใช่โค่นล้มระบอบ ในสายตาของจีน สหรัฐฯเป็นพันธมิตรกับไทยและคุกคามความปลอดภัยของจีนโดยการรุกรานประเทศที่เป็นพันธมิตรกับจีน แต่เมื่อสหรัฐฯเปลี่ยนนโยบายที่มีต่อจีน ดังนั้นจึงไม่เป็นภัยต่อจีนอีกต่อไป ไทยก็ไม่เป็นภัยต่อจีนด้วย ถ้ารัฐบาลไทยยอมเปลี่ยนท่าทีที่มีต่อจีนเหมาเจ๋อตงอาจต้อนรับผู้นำไทยโดยไม่ต้องเปลี่ยนคนใหม่ เพียงแต่เปลี่ยนนโยบายก็พอ เพราะนิสัยนักเลงโตแบบเหมาเจ๋อตงจะอะลุ่มอล่วยต่อชาติอ่อนแอกว่า การช่วยเหลือในการปฏิวัติของประเทศอื่น จีนช่วยทางการเมืองและทางกำลังใจเท่านั้น¹¹⁸

นอกจากนี้งานด้านจีนศึกษาใน*สังคมศาสตร์ปริทัศน์*ได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับความพยายามของไทยในการติดต่อสัมพันธ์กับจีน เช่น “ในช่วงเดือนกันยายน 2515 ไทยส่งทีมนักกีฬาไปแข่งขันที่ปักกิ่ง รัฐบาลไทยมีความหวังว่าการสานสัมพันธ์ในครั้งนี้จะทำให้ผู้ก่อการร้าย

¹¹⁷ พันศักดิ์ วิญญรัตน์, “ถนนในลาวกับความมั่นคงของไทย,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 11,2 (กุมภาพันธ์ 2516): 10-13.

¹¹⁸ เขียน ฉีระวิทย์, “นโยบายและกลยุทธ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไทย,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 11,5 (พฤษภาคม 2516): 57-66.

คอมมิวนิสต์ในประเทศอ่อนกำลังลง”¹¹⁹ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ผู้นำคณะนักกีฬาไปปักกิ่งและ
ได้มีโอกาสพบกับบุคคลชั้นผู้ใหญ่ของจีนกล่าวว่า

จีนไม่มีเงื่อนไขหรือข้อเรียกร้องใดๆในการสานสัมพันธ์กับไทย จีนเต็มใจในทุก
กรณีและเข้าใจจุดยืนของไทยดี และจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของ
ประเทศอื่น แต่ด้วยหลักการของลัทธิสังคมนิยม จีนจึงสนับสนุนการปฏิวัติเพื่อ
ต่อต้านการกดขี่ประชาชนในประเทศต่างๆ แต่จีนจะสนับสนุนแต่เพียงหลักการ
เท่านั้นแต่จะไม่เข้าแทรกแซงทางการทหารเพราะถือว่าการปฏิวัติย่อมเป็นหน้าที่
ของประชาชนประเทศนั้นๆ ถ้าประชาชนในประเทศไม่ลุกขึ้นปฏิวัติ ใครจะยุแหย่
อย่างไรก็ไม่มีความเกิดขึ้น จีนยินดีทำการค้ากับไทยในลักษณะใดก็ได้แล้วแต่ไทย
สะดวก และหากยังไม่สถาปนาทางการทูต ก็สามารถติดต่อกับจีนทางการค้า การ
กีฬา การแพทย์ วิทยาศาสตร์หรือด้านอื่นๆไปก่อน และจีนยกเลิกคณะกรรมการ
ปฏิบัติงานด้านชาวจีนโพ้นทะเลแล้วเพราะต้องการให้ชาวจีนในประเทศต่างๆ
เคารพต่อกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศนั้นๆที่ตนตั้งหลัก
แหล่งอยู่¹²⁰

นอกจากนี้*สังคมนิยมศาสตร์ปริทัศน์* ยังได้เสนอภาพที่จีนพร้อมให้ความช่วยเหลือไทยทั้งแ่ง
การเกษตร การพัฒนาชุมชน การอุตสาหกรรม เพราะ “จีนต้องการผูกมิตรกับไทย การดำเนิน
นโยบายของจีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะนี้ขึ้นกับความรู้สึกของจีนที่มีต่อรัสเซีย รวมทั้ง
เป้าหมายของจีนต่อประเทศในภูมิภาคนี้ด้วย จีนต้องการขัดขวางการแผ่อิทธิพลของโซเวียตเข้ามา
ในภูมิภาค จึงเห็นความสำคัญของการติดต่อกับไทย”¹²¹ นอกจากบทความต่างๆที่ได้ยกตัวอย่าง
มาแล้ว*สังคมนิยมศาสตร์ปริทัศน์*ยังมีคอลัมน์ “แนะนำสาธารณรัฐประชาชนจีน” (เริ่มลงตีพิมพ์ตั้งแต่
ฉบับพฤศจิกายน พ.ศ.2514) โดยฉบับแรกที่ลงตีพิมพ์ทำสถิติยอดขายสูงสุดถึงประมาณ 8,000

¹¹⁹ กองบรรณาธิการ, “ปกป้องไทยไปปักกิ่ง: มองในทัศนะหนังสือพิมพ์ ‘นิวยอร์กไทมส์,’ *สังคมนิยมศาสตร์
ปริทัศน์* 10,9 (กันยายน 2515): 72-73.

¹²⁰ ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์, “ข้อสังเกตจากการไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน,” *สังคมนิยมศาสตร์
ปริทัศน์* 11,4 (เมษายน 2516): 16-17.

¹²¹ พันศักดิ์ วิญญรัตน์, “รอยยิ้มของจีน,” *สังคมนิยมศาสตร์ปริทัศน์* 11,6 (มิถุนายน 2516): 13-16.

เล่มและจำหน่ายหมดอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าได้รับความสนใจของประชาชนอย่างมาก การลงตีพิมพ์คอลัมน์ดังกล่าวส่งผลให้สุชาติ สวัสดิ์ศรี(บรรณาธิการในขณะนั้น)ถูกสันติบาลออกจดหมายเชิญไปตักเตือนว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควร¹²² แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลยังคงจับตามองความเคลื่อนไหวของสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆอย่างใกล้ชิด แต่วารสาร*สังคมศาสตร์ปริทัศน์*ก็ยังคงลงตีพิมพ์คอลัมน์ “แนะนำสาธารณรัฐประชาชนจีน” อย่างต่อเนื่อง มีเนื้อหาส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เช่น การส่งเสริมให้ไทยทำการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนโดย

ต้องยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 โดยเด็ดขาด เนื่องจากประกาศดังกล่าวแสดงเจตนาอย่างเด่นชัดว่าไม่ต้องการเป็นมิตรและค้าขายกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ถึงแม้ประเทศไทยจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศดังกล่าวว่าให้ทำการค้ากับจีนได้ในสินค้า 8 ประเภทก็ตาม ก็ยังถือว่าประเทศไทยมีการเลือกปฏิบัติต่อจีนอยู่นั่นเอง ไม่ควรแยกกำหนดหลักเกณฑ์การค้าเป็นรายประเทศ แต่ควรจะมีการควบคุมเข้มงวดกับประเทศคอมมิวนิสต์ทุกประเทศให้เท่าเทียมกัน¹²³

นอกจากนี้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จีนเพิ่งจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาเลเซียในปีพ.ศ.2517(ค.ศ.1974) โดยมาเลเซียรับรองรัฐบาลของจีนคอมมิวนิสต์และตัดความสัมพันธ์กับไต้หวัน มาเลเซียเป็นชาติแรกในอาเซียนที่ประกาศรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลสิงคโปร์ออกมาให้ความเห็นว่า

ประเทศไทยคงจะเป็นสมาชิกอาเซียนรายต่อไปที่จะเปิดสัมพันธภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากรัฐบาลไทยเริ่มลดกิจกรรมต่างๆกับไต้หวันลง พัฒนาการดังกล่าวย่อมมีประโยชน์กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการปูแนวทางให้กับประเทศสิงคโปร์ในการสานสัมพันธ์ภาพกับจีนด้วย... ประเทศไทยและมาเลเซียมีความเชื่อในหลักการต่างประเทศเดียวกันคือการร่วมมือในภูมิภาคจะช่วยส่งเสริมศักยภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ไทยยังคงลังเล

¹²² ประจักษ์ ก้องกีรติ, *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*, หน้า 333.

¹²³ สมพล เกียรติไพบูลย์, และ วิฑูตม์ ร่องวานิช, “การค้าต่างประเทศของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 2,2 (มีนาคม-เมษายน 2517): 37-60.

และไม่มั่นใจในการสถาปนาทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจาก 1. ไทยเกรงว่าชาวจีนในประเทศไทยจะหันไปกักตุนกับปักกิ่ง 2. การสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทย ซึ่งหากดูจากพัฒนาการของคอมมิวนิสต์ในไทยแล้วจะเห็นว่า การที่คอมมิวนิสต์สามารถขยายการปฏิบัติงานได้ในประเทศนั้นเกิดจากความไม่มีสมรรถภาพของรัฐบาลไทยมากกว่าที่จะเกิดจากความช่วยเหลือของจีน การแก้ปัญหาที่นั่นต้องแก้ที่ระบบปฏิบัติงาน มิใช่การกล่าวโทษประเทศคอมมิวนิสต์อยู่ฝ่ายเดียว ประเทศไทยควรพิจารณาในข้อนี้ให้มาก 3. ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ แม้ว่ารัฐบาลไทยรับหลักการถอนทหารอเมริกันแล้วตั้งแต่ปีพ.ศ.2514(ค.ศ.1971) แต่วิถีปฏิบัติของไทยก็บอกได้ถึงความไม่มั่นใจในตัวเองว่าจะสามารถยืนอยู่ได้ โดยไม่มีสหรัฐฯคุ้มครอง ซึ่งสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างไทยกับสหรัฐฯนั้นแท้จริงถูกทำลายไปตั้งแต่สหรัฐฯเปลี่ยนนโยบาย เนื่องจากประธานาธิบดีนิกสันเดินทางไปเยือนจีนเพื่อสานสัมพันธ์โดยที่ไม่ปรึกษาพันธมิตรในเอเชียเลย แต่ทั้งญี่ปุ่น ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ถึงแม้จะแสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของสหรัฐฯ แต่ก็รีบปรับท่าทีที่มีต่อจีนในทันทีเพื่อสร้างดุลย์แห่งฐานะทางความมั่นคงของชาติ จะมีก็แต่ชาติไทยเท่านั้นที่ยังเป็นมิตรที่เกรงสหรัฐฯอยู่ อาจจะมีการผ่อนปรนต่อการเรียกร้องของสาธารณชนบ้างแต่ก็ไม่ได้ทำอย่างจริงจัง จะเห็นได้จากการส่งนักกีฬาไปแข่งที่สาธารณรัฐประชาชนจีนช่วงปี พ.ศ.2515(ค.ศ.1972) ซึ่งไทยเริ่มก่อนมาเลเซียแต่ก็ไม่มีควมคืบหน้าทางความสัมพันธ์กับจีนแต่อย่างใด รัฐบาลไทยมีความเข้าใจและต้องการให้ภูมิภาคเป็นเขตเป็นกลาง เชื่อในผลดีต่อการสถาปนาความสัมพันธ์กับจีน แต่ยั้งลังเลที่จะทำจนปล่อยให้เวลาล่วงเลยไป ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลไทยควรจะให้ความสำคัญของการแสวงหาความมั่นคงในภูมิภาค¹²⁴

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของงานด้านจีนศึกษาใน*สังคมศาสตร์ปริทัศน์*ทำให้เห็นภาพชัดเจนของการปรับเปลี่ยนการรับรู้ของไทยต่อจีน นับแต่ก่อนที่สหรัฐฯจะเปลี่ยนนโยบายกระทั่งหลังจากสาน

¹²⁴ กอบแก้ว สุวรรณทัต, “จดหมายจากมาเลเซีย: การเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 12, 8 (สิงหาคม 2517): 65-80.

สัมพันธ์กับจีนแล้ว ภาพของจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษาจากที่จีนเป็นภัยคุกคามรุกรานชาติอื่น ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการนำเสนอภาพจีนตามความเป็นจริง ตามสถานการณ์โลกและจะเห็นว่าจีนมีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ งานเขียนเริ่มมีเนื้อหาที่ส่งเสริมการสานสัมพันธ์ไมตรีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของไทยต่อจีนเริ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของจีนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันงานเขียนก็ยังแสดงให้เห็นว่าไทยยังไม่ไว้วางใจในท่าทีของจีนนัก แต่ก็ถือได้ว่าภาพรวมของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการรับรู้ของไทยเป็นไปในทางที่เป็นมิตรมากขึ้น

โดยสรุปแล้วงานเขียนด้านจีนศึกษาในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ในส่วนที่เป็นงานเขียนของทางรัฐบาล ภาพของจีนที่นำเสนอออกมาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าจีนนั้นเป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่น ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศ เนื้อหาของงานด้านจีนศึกษาของกลุ่มนักวิชาการหรือแม้กระทั่งงานเขียนของทางรัฐบาลเองก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน การโจมตีจีนว่าเป็นภัยร้ายต่อความมั่นคงของชาติลดน้อยลง ภาพของจีนที่นำเสนอออกมากลายเป็นภาพความเปลี่ยนแปลงนโยบายของจีน การพัฒนาประเทศของจีน การเศรษฐกิจของจีน และการส่งเสริมให้ไทยสานสัมพันธ์กับจีน เป็นต้น ซึ่งภาพที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของไทยต่อจีนมีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังไม่ใช่มิตรแต่ก็ลดมุมมองที่เป็นศัตรูลงไปมาก

2.4.4 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และการหมดอำนาจของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร

ในช่วงสงครามเวียดนาม(พ.ศ.2507-2518)ประเทศไทยเกิดชนชั้นใหม่ขึ้นในสังคมไทย นั่นคือกลุ่มชนชั้นกลาง ซึ่งก่อตัวขึ้นมาจากช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างรวดเร็วจากการที่ทหารสหรัฐฯพักรบจากสงครามในเวียดนามก็จะเข้ามาพักผ่อนในประเทศไทยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโครงสร้างสังคมไทยเพราะความเจริญทางด้านเศรษฐกิจแพร่ไปสู่ชนชั้นต่างๆมากขึ้น ก่อให้เกิดชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นใหม่ในสังคมไทยที่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงเกิดกลุ่มปัญญาชนที่

ได้รับการศึกษาสูงทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ นักศึกษาปัญญาชนเหล่านี้มีแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายเนื่องจากนักศึกษาบางกลุ่มได้รับการศึกษาจากประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ได้รับแนวคิดของการต่อต้านสงคราม ดังนั้นเมื่อกลับมาประเทศไทยจึงเกิดความไม่พอใจในระบบอำนาจนิยมของรัฐบาลทหารที่ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม เกิดการต่อต้านสงครามรวมถึงความไม่พอใจรัฐบาลในหลายๆกรณี อาทิ กรณีการปฏิวัติตัวเองของจอมพลถนอมในปีพ.ศ. 2515(ค.ศ.1972) การไม่มีรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ รวมทั้งปัญหานโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล แท้จริงแล้วการก่อตัวของกลุ่มชนชั้นกลางนั้นเริ่มมาตั้งแต่หลังปี พ.ศ.2503(ค.ศ.1960) เพราะการขยายตัวของเศรษฐกิจและการศึกษาสมัยจอมพลสฤษดิ์ทำให้ขยายของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับเผด็จการอำนาจนิยมมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อเข้าสู่สมัยจอมพลถนอมนักศึกษามีเสรีภาพทางความคิดมากขึ้น จึงได้นำเอาแนวความคิดที่เคยถูกห้ามแสดงออกในสมัยจอมพลสฤษดิ์กลับมาเผยแพร่อีก โดยมีแนวความคิดของกลุ่มนิยมซ้ายอยู่ด้วย และรัฐบาลก็ไม่สามารถที่จะปราบปรามความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ได้ทันเหมือนสมัยจอมพลสฤษดิ์¹²⁵ ส่งผลให้การขยายตัวของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลเริ่มมีมากขึ้นและหลายรูปแบบ โดยเริ่มมีการเดินขบวนต่อต้านนโยบายที่ไม่เหมาะสมหรือนโยบายนั้นๆมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยแท้จริง ทำที่สุดความไม่พอใจรัฐบาลในหลายๆกรณีก็นำไปสู่เหตุการณ์การชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนไทยได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งทางการเมืองอย่างแท้จริง นอกจากแสดงให้เห็นความตื่นตัวของชนชั้นกลางต่อระบอบการเมืองการปกครองแล้ว ชนชั้นกลางในสังคมก็เริ่มมีความเคลื่อนไหวทางการเมืองเช่นกัน มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ เช่น กลุ่มของกรรมกร ชาวไร่ ชาวนา ข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นต้น เพื่อเรียกร้องสิทธิและความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่กลุ่มตนประสบอยู่

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จอมพลถนอม กิตติขจรต้องพ้นจากตำแหน่งและต้องเดินทางออกนอกประเทศทันที นายสัญญา ธรรมศักดิ์ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน การดำเนินงานของรัฐบาลชุดนี้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของการกำหนดนโยบายในการ

¹²⁵ ทักษิณ เจริญเจริญ, การเมืองระบบพหุนิยมกับแบบเผด็จการ, หน้า 399.

บริหารประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ มีการประกาศนโยบายสร้างสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศที่เป็นมิตรกับไทย โดยไม่คำนึงถึงความต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง ในระยะนี้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น กล่าวคือ อุดมการณ์สังคมนิยมเริ่มแพร่เข้ามาสู่ประชาชนมากขึ้น เนื่องจากหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา'16 สังคมไทยมีเสรีภาพทางความคิดมากขึ้นหลังจากที่อยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการมานานถึง 16 ปี ช่วงสมัยของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์จึงเป็นระยะที่กลุ่มสังคมนิยมสามารถเผยแพร่แนวคิดสังคมนิยมได้อย่างเปิดเผย เริ่มมีการเรียกร้องจากขบวนการนักศึกษาให้ยกเลิกนโยบายต่างประเทศที่อิงกับสหรัฐฯ เริ่มมีการตีพิมพ์หนังสือการเมืองแนวสังคมนิยมออกมาเป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือ *ปรัชญานิพนธ์เหมาเจ๋อตง* ซึ่งกลายเป็นหนังสือขายดี หรือหนังสือ *โฉมหน้าศักดินาไทย* ของจิตร ภูมิศักดิ์ นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์และวารสารอีกจำนวนหนึ่งที่เผยแพร่แนวคิดสังคมนิยม เช่น *ประชาธิปไตย ประชาชาติเสียงใหม่* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน หรือวารสาร *เอเชียรายสัปดาห์* ที่มักนำเอาเรื่องความก้าวหน้า ชัยชนะและการยืนหยัดของการปฏิวัติในจีนมาโฆษณาว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะนำไปสู่ความรุ่งเรืองของแนวทางสังคมนิยม หนังสือ *อภิปรัชญา* ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา หนังสือรายสัปดาห์ เช่น *ประชาชาติ จตุรัส* เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ.2518(ค.ศ.1975) ได้มีการตีพิมพ์หนังสือชุด *สรรพนามเหมาเจ๋อตง* ซึ่งมีจำนวน 8 เล่มเป็นหนังสือขายดีเช่นเดียวกัน มีการจัด “นิทรรศการจีนแดง” ขององค์การนักศึกษาธรรมศาสตร์ในเดือนมกราคม พ.ศ.2517(ค.ศ.1974)

ต่อมาเริ่มมีกระแสความไม่พอใจขบวนการนักศึกษาจากกลุ่มนิยมเจ้าและกลุ่มอนุรักษนิยม เนื่องจากแนวคิดสังคมนิยมเสนอให้ประชาชนเป็นใหญ่ กลุ่มอนุรักษนิยมดังกล่าวจึงเกรงว่ากลุ่มตนจะเสียผลประโยชน์ จึงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านขบวนการนักศึกษาปัญญาชน และโจมตีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่างๆของนักศึกษาว่าเป็นความเคลื่อนไหวของพวกคอมมิวนิสต์ และเสนอว่าวิธีการแก้ไขจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงเข้ายุติบทบาททางการเมืองของนักศึกษา การสร้างการรับรู้ว่านักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์และประสงค์ร้ายต่อสังคมไทยเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปลายปีพ.ศ.2517(ค.ศ.1974) ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดเหตุความรุนแรงในวันที่ 6 ตุลาคม 2519(ค.ศ.1976) ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 3

2.5 บทสรุปภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจินตศึกษาในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2492-2518

ในช่วง 2490-2516 ระยะเวลาของสงครามเย็น การเมืองระหว่างประเทศอยู่ในภาวะของการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์ ประเทศผู้นำของทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายเสรีนิยมต่างแสวงหาพันธมิตรร่วมอุดมการณ์เพื่อชั้ยชนะเหนืออีกฝ่าย ประเทศเล็กๆเช่นไทยเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการขยายแนวร่วมดังกล่าว ไทยเลือกที่จะอยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐผู้นำฝ่ายเสรีนิยม เนื่องด้วยผู้นำไทยในช่วงสมัยดังกล่าวมีระบบความคิดแบบอำนาจนิยม ดังนั้นระบอบคอมมิวนิสต์ซึ่งเน้นเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นจึงเป็นระบอบที่อาจนำมาซึ่งการบั่นทอนอำนาจในมือของตนได้ บรรดาผู้นำประเทศไทยในขณะนั้นจึงต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งขัน การที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคในฐานะผู้นำประเทศเสรีนิยม มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้ผู้นำไทยเล็งเห็นผลประโยชน์จากนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ทั้งในแง่ของความมั่นคงและความมั่งคั่ง คือสามารถใช้ความแข็งแกร่งของสหรัฐประกันความปลอดภัยของประเทศจากภัยคอมมิวนิสต์ได้อีกทั้งยังสร้างความมั่งคั่งให้แก่กองทัพซึ่งเป็นฐานอำนาจของเหล่าบรรดาผู้นำอำนาจนิยมทั้งหลาย การพยายามควบคุมการรับรู้ของประชาชนในประเทศเป็นสิ่งที่ผู้นำเผด็จการของไทยกระทำมาโดยตลอดเพื่อขจัดศัตรูทางการเมืองและการสั่นคลอนอำนาจ แต่ด้วยภาวะทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้แนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แพร่เข้ามาถึงกลุ่มปัญญาชนบางกลุ่มในประเทศ แนวคิดดังกล่าวถือเป็นเรื่องใหม่ต่อสังคมไทย กลุ่มปัญญาชนเห็นว่าอาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในประเทศได้ จึงได้เริ่มเผยแพร่สู่สาธารณชนผ่านงานเขียน แนนอนว่ารัฐบาลมีปฏิกิริยาตอบโต้ทันทีเพราะเกรงจะสั่นคลอนถึงอำนาจของตน การตอบโต้ด้วยสื่อเป็นวิธีที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด ดังนั้นจะเห็นภาพของการต่อสู้ทางความคิดผ่านงานเขียนระหว่างฝ่ายรัฐบาลและปัญญาชนก้ำวหน้าทำยที่สุดรัฐบาลเป็นฝ่ายชนะสามารถใช้กำลังและอำนาจปราบปรามการแพร่แนวคิดสังคมนิยมไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในประเทศกลายเป็นแรงผลักดันให้สังคมไทยตื่นตัวและเกิดความเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง แนวความคิดสังคมนิยมที่เคยถูกกดทับเอาไว้ในสมัยรัฐบาลเผด็จการจึงถูกนำกลับมาเผยแพร่

งานด้านจีนศึกษาในช่วงปีพ.ศ.2492-2518(ค.ศ.1949-1975)มีทั้งงานเขียนที่มาจากทางฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายนักวิชาการกับประชาชนทั่วไป งานเขียนที่มาจากฝ่ายรัฐบาลนั้นนำเสนอภาพจีนที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศต่างๆรวมถึงประเทศไทย และมีเนื้อหาต่อต้านจีนอย่างชัดเจนตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลในเวลานั้น แต่ในขณะเดียวกันงานด้านจีนศึกษาในช่วงทศวรรษ2490 ได้แสดงให้เห็นว่ามีปัญญาชนกลุ่มหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของฝ่ายรัฐบาล และได้พยายามนำเสนอภาพจีนในอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่ใช่ภัยคุกคาม ซึ่งต่อมาแนวคิดและงานเขียนดังกล่าวได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา'16 นอกจากนี้เมื่อบริบทของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป งานด้านจีนศึกษาได้นำเสนอภาพจีนในทางที่เป็นมิตรมากขึ้น งานด้านจีนศึกษาตั้งแต่ช่วงหลังปีพ.ศ.2515(ค.ศ.1972) การโจมตีจีนคอมมิวนิสต์จึงเริ่มเบาลง ส่งผลต่อการรับรู้โดยรวมของผู้คนในสังคมเกี่ยวกับจีนคอมมิวนิสต์ในทางที่เป็นมิตรมากขึ้น ยิ่งเมื่อไทยและจีนสถาปนาทางการทูตกันในปี พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) เนื้อหาของงานจีนศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงดังจะได้นำเสนอโดยละเอียดในบทที่ 3 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของไทยต่อจีนจากภัยคุกคามสู่ความเป็นมิตรหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตพ.ศ.2518